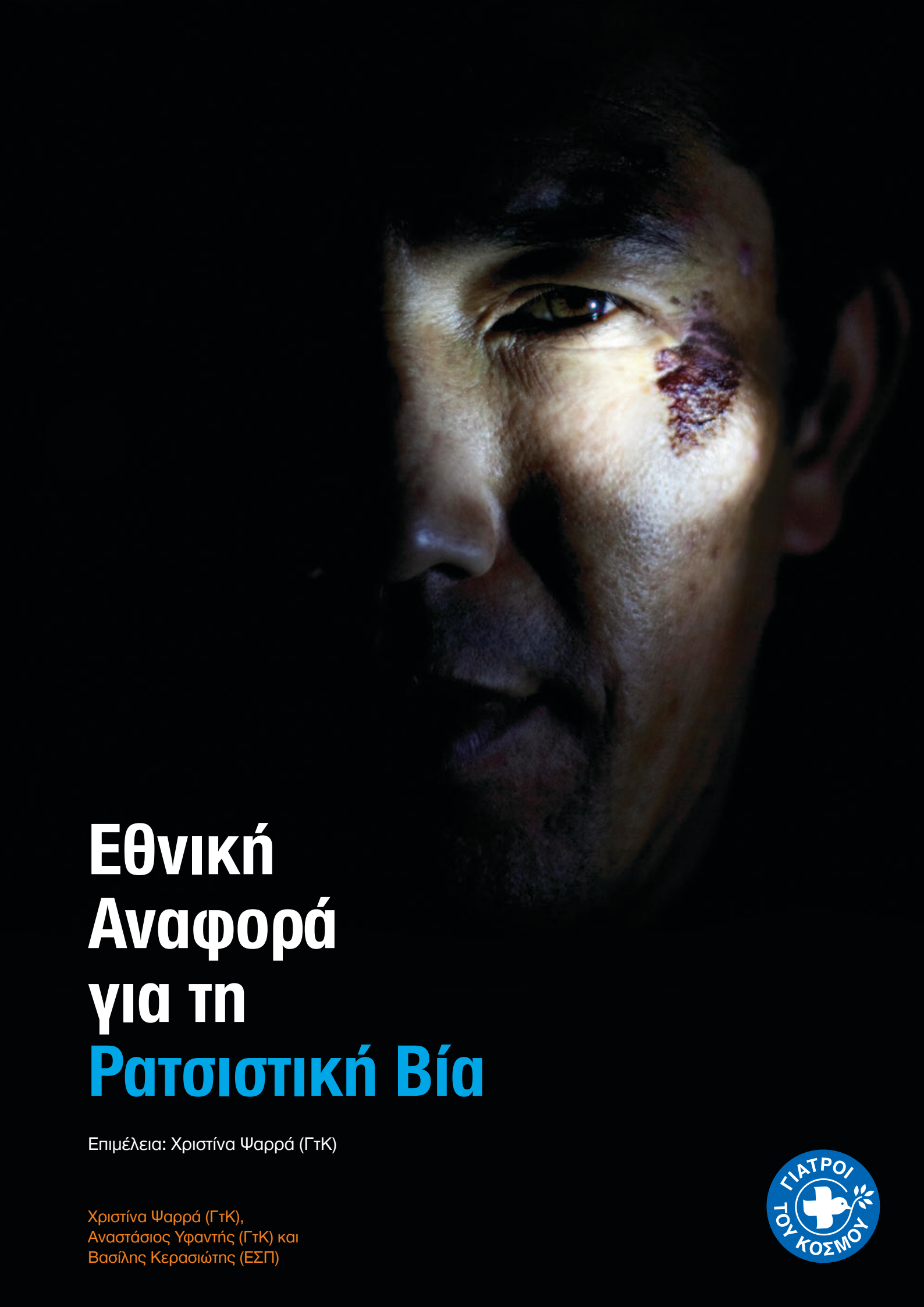

A close-up, high-contrast photograph of a man's face, partially in shadow. He has a serious expression and a visible, bloody laceration on his right cheek, just below the eye. The lighting is dramatic, highlighting the texture of his skin and the severity of the wound.

Εθνική Αναφορά για τη Ρατσιστική Βία

Επιμέλεια: Χριστίνα Ψαρρά (ΓΤΚ)

Χριστίνα Ψαρρά (ΓΤΚ),
Αναστάσιος Υφαντής (ΓΤΚ) και
Βασίλης Κερασιώτης (ΕΣΠ)

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι Γιατροί του Κόσμου είναι μία Μη Κυβερνητική, ανεξάρτητη, ανθρωπιστική διεθνής οργάνωση. Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας δημιουργήθηκαν το 1990 και διατηρούν την οικονομική και διοικητική τους ανεξαρτησία. Ταυτόχρονα, ωστόσο, παραμένουν μέρος του Διεθνούς Δικτύου των ΓτΚ το οποίο αποτελείται από 14 συνολικά τμήματα.

Συμπληρώνοντας 24 χρόνια συνεχούς δράσης το 2014 και με δεκάδες αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ελλάδα και σε αναπτυσσόμενες χώρες περισσότεροι από 600 εθελοντές έχουν βρεθεί σε πάνω από 50 χώρες του πλανήτη προσφέροντας ιατρική, ανθρωπιστική βοήθεια. Κινητήρια αρχή της οργάνωσης είναι ότι κάθε ανθρώπινη ύπαρξη έχει δικαίωμα στην ανθρωπιστική βοήθεια, ανεξάρτητα από φύλο, θρησκεία, ιδεολογία ή πολιτική πεποίθηση.

Η πρώτη αποστολή των Γιατρών του Κόσμου είναι να θεραπεύσουν. **Οι εθελοντές της οργάνωσης δεσμεύονται να προσφέρουν βοήθεια σε όλους τους ευάλωτους πληθυσμούς στον κόσμο αλλά και στην Ελλάδα.** Η δράση επεκτείνεται και πέρα από τον τομέα της υγείας: στηριζόμενοι πάντα στην ιατρική τους εμπειρία και σε πλήρη ανεξαρτησία, μιλούν ανοιχτά κατά της παρεμπόδισης πρόσβασης στην υγεία, εναντίον της καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας.

Σταθεροί υπερασπιστές των ανθρωπινων δικαιωμάτων, αντιτίθενται στο ρατσισμό, την ξενοφοβία, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση κοινωνικών ομάδων.

Το 2013, οι Γιατροί του Κόσμου πρόσφεραν ιατρική φροντίδα σε περισσότερα από **60.000 άτομα** στα 5 Ανοιχτά Πολυιατρεία της Οργάνωσης και σε **15.000** άτομα με τις 4 κινητές ιατρικές μονάδες σε περισσότερους από **80 δήμους** σε όλη την Ελλάδα, ενώ χρησιμοποίησαν πάνω από 9.000 παιδικά εμβόλια. Μέσω των προγραμμάτων παρέμβασης στο δρόμο – «Δρόμοι της Αθήνας» & «Μονάδα Αστέγων» πρόσφεραν ψυχοκοινωνική και ιατρική υποστήριξη σε **2.000 άτομα** και υπηρεσίες πρώτης υποδοχής σε **2.000 άτομα** που χρήζουν Διεθνούς Προστασίας στη Λέσβο και σε **700 άτομα** στη Χίο. Παράλληλα φιλοξένησαν περισσότερα από **70 άτομα** στο Ξενώνα αιτούντων άσυλο και εκατοντάδες στο Υπνωτήριο Αστέγων, ενώ υποστήριξαν πολύπλευρα άτομα Τρίτης Ηλικίας που ζουν σε συνθήκες ένδειας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) είναι μία ελληνική Μη Κυβερνητική Οργάνωση. Ιδρύθηκε το 1989 με σκοπό την προάσπιση των δικαιωμάτων των ανθρώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων που βρίσκονται στη χώρα μας και αποτελεί Σωματείο αναγνωρισμένο ως Ειδικώς Φιλανθρωπικό.

Στο ΕΣΠ καθημερινά παρέχουμε δωρεάν νομική συνδρομή και κοινωνική συμβουλευτική σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και δικαιούχους διεθνούς προστασίας που βρίσκονται στη χώρα μας, μέσω των βασικών μας Υπηρεσιών: Υπηρεσία Αρχικής Υποδοχής και Διερμηνέων, Νομική και Κοινωνική Υπηρεσία. Οι άνθρωποί μας - δικηγόροι, κοινωνικοί λειτουργοί, διερμηνείς, εξειδικευμένο προσωπικό και πολλοί εθελοντές- παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην Αθήνα, στην Θεσσαλονίκη και στην Ορεστιάδα ενώ πραγματοποιούμε συστηματικά επισκέψεις στα κρατητήρια αλλά και έκτακτες αποστολές σε σημεία «εισόδου» όταν υπάρχει ανάγκη (όπως λ.χ. στη Λέρο, στην Κω, στην Σάμο, στην Ξάνθη, στην Κομοτηνή και στην ευρύτερη περιοχή του Έβρου) με σκοπό να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας στους νεοαφικθέντες, να τους ενημερώσουμε για τα δικαιώματά τους και να εξασφαλίσουμε ότι προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παράλληλα, προωθούμε τα δικαιώματα των ανθρώπων αυτών και δραστηριοποιούμαστε για τη σωστή ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα που τους αφορούν υλοποιώντας ενημερωτικές εκδηλώσεις και εκστρατείες ευαισθητοποίησης. Στο πλαίσιο της Κοινωνικής Υπηρεσίας του ΕΣΠ λειτουργεί επίσης το Διαπολιτισμικό Κέντρο Προώθησης της Ένταξης Προσφύγων «ΠΥΞΙΔΑ» για τη διευκόλυνση της αρμονικής ένταξης των προσφύγων στην κοινότητα στην οποία ζουν μέσω ποικίλων πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων όπως μαθήματα ελληνικής γλώσσας, αγγλικών, Η/Υ, ενισχυτική διδασκαλία κ.ά., για ενήλικες και παιδιά.

Το ΕΣΠ περιλαμβάνεται στα Μητρώα των αρμόδιων Υπουργείων, έχει Συμβουλευτική Ιδιότητα στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ (ECOSOC), είναι επιχειρησιακός εταίρος της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE), μέλος του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για τα Παιδιά που έχουν Χωριστεί από τις οικογένειές τους (SCEP) και συμμετέχει στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ). Διοικείται από εκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο με διηγήματα που προσφέρει τις υπηρεσίες του εθελοντικά.

©GIORGOS MOUTAFIS

Περιστατικά ρατσιστικής βίας και ξενοφοβίας χρονολογούνται πολύ πριν το 2013 και ενώ σήμερα η ρατσιστική βία χαρακτηρίζεται ως η «άλλη κρίση» της Ελλάδας, η αντιμετώπιση της παραμένει ανεπαρκής. Η αντιμετώπιση του ρατσισμού δεν μπορεί παρά να αποτελεί ευθύνη ολόκληρης της κοινωνίας.

Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας συμπληρώνουν φέτος 23 χρόνια αδιάλειπτης παρουσίας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και οι δράσεις τους αποδεικνύουν για ακόμα μια φορά πως δεν υπάρχει θεραπεία και αποτελεσματική βοήθεια σε βάθος χρόνου χωρίς τη θέσπιση δίκαιης κοινωνικής νομοθεσίας.

Ελπίζουμε αυτή η μελέτη να συντελέσει στην αφύπνιση των συνειδήσεων και να συνδράμει στην ανάληψη των αποφάσεων που θα οδηγήσουν στην αντιμετώπιση και εν γένει στην εξάλειψη κάθε μορφής ρατσισμού και διάκρισης.

Γιατροί του Κόσμου - Ελλάδα

Απρίλιος, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1. Εισαγωγή	6
2. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων	7
3. Περιπτώσεις (case studies).....	12

Β. ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

4. Νομικό πλαίσιο	21
-------------------------	----

Γ. ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

5. Απόψεις	30
6. Η φωνή των μαθητών	38

Δ. ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

7. Προτάσεις	45
--------------------	----

Η καταγραφή των δεδομένων και των περιπτώσεων πραγματοποιήθηκε από τους Γιατρούς του Κόσμου και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες σύμφωνα με τις δηλώσεις των θυμάτων.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε μια περίοδο πρωτοφανούς οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που οδηγεί σε έξαρση των φαινομένων της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, οι Γιατροί του Κόσμου και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες ένωσαν τις δυνάμεις τους υλοποιώντας το πρόγραμμα “ENOUGH!” – «ΑΡΚΕΤΑ!», Ο σκοπός του προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση για τις επώδυνες επιπτώσεις του ρατσισμού, η καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων και της ατιμωρησίας που τα συνοδεύει, η προστασία των θυμάτων και η προώθηση των απαραίτητων ενεργειών για τη χάραξη μιας επίσημης εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του φαινομένου μέσω και της εκπόνησης Εθνικής Έκθεσης.

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος οι δύο οργανώσεις έλαβαν σημαντικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της ατιμωρησίας που συνοδεύει τα ρατσιστικά εγκλήματα εξασφαλίζοντας την ιατρική, ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη των θυμάτων και προβαίνοντας σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την ουσιαστική αντιμετώπιση των συμβάντων. Παράλληλα, επισκέφτηκαν σχολεία και μίλησαν με μαθητές και εκπαιδευτικούς ενώ δημιούργησαν οπτικοακουστικό υλικό στο πλαίσιο της εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Σε χρονικό διάστημα ενός έτους καταγράφηκαν 75 θύματα ρατσιστικών επιθέσεων, η αποτρόπαια επίθεση στη Μανωλάδα, και πολλά άλλα περιστατικά που δεν είδαν το φως της δημοσιότητας.

Στο πλαίσιο του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με υψηλόβαθμα στελέχη και αξιωματούχους εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών φορέων όπως οι αρμόδιες εθνικές εισαγγελικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (FRA), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) και το γραφείο για τα Δημοκρατικά Ινστιτούτα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR). Ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης επισκέφτηκε το Ανοικτό Πολυιατρείο των ΓτΚ και συνομίλησε με θύματα ρατσιστικών επιθέσεων, η Επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επισκέφτηκε τα γραφεία των ΓτΚ ενώ πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις και με εκπροσώπους άλλων κρατών όπως η πρόεδρος της Ιταλικής Βουλής και ο Σουηδός Υπουργός για τις Ευρωπαϊκές Σχέσεις.

Τρεις παρουσιάσεις πραγματοποιήθηκαν στο Ευρωκοινοβούλιο, μια στην επίσημη συνδιάσκεψη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και πολλαπλές σε εκδηλώσεις και ημερίδες στην Ελλάδα.

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Κατά τη διάρκεια ενός έτους (01.02.2013 – 1.02.2014) καταγράφηκαν 75 θύματα¹ ρατσιστικής βίας, 67 άνδρες, 4 γυναίκες και 4 ανήλικα παιδιά εκ των οποίων δύο ήταν ασυνόδευτα.

Όλα τα περιστατικά αφορούσαν σωματικές επιθέσεις εναντίον μεταναστών που επέφεραν σοβαρούς τραυματισμούς, εκτός από μια περίπτωση που κατεγράφη άρνηση της πρόσβασης σε ιατρική φροντίδα και δύο όπου κατεγράφη εκτός των άλλων η πρακτική εθνοτικού προφίλ (racial profiling).

Όλα τα περιστατικά καταγράφηκαν από τις δύο Οργανώσεις με φυσική παρουσία των θυμάτων κατά την καταγραφή. Στο πλαίσιο του προγράμματος χρησιμοποιήθηκε η κοινή Φόρμα του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας ώστε α. να μην διαταραχθεί η συστηματική καταγραφή και β. γιατί οι Γιατροί του Κόσμου περιθάλπουν έναν εξαιρετικά μεγάλο αριθμό θυμάτων και σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε να λείπει η καταγραφή τους από το Δίκτυο. Η φόρμα όμως επεκτάθηκε ώστε να περιλαμβάνει επιπλέον ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες που ήταν απαραίτητες ειδικά για τους σκοπούς του ENOUGH!.

Τα θύματα προέρχονταν από την Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν (25), το Μπαγκλαντές (7), το Πακιστάν (6), την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Νιγηρίας (5), την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν (5), τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (4), τη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλγερίας (4), τη Συρία (3), τη Δημοκρατία της Γκάνας (2), την Αλβανία (1), το Μαρόκο (2), το Σουδάν (2), την Μπουρκίνα Φάσο (2), τη Μαυριτανία (1), τη Δημοκρατία της Γουινέας (1), το Κράτος της Ερυθραίας (1), τη Λιβύη (1), τη Νέα Γουινέα (1), τη Σομαλία (1) και την Ελλάδα (1)². Τέσσερα θύματα ήταν ανήλικοι κάτω των 17 ετών, 31 θύματα ήταν από 18 έως 30 ετών, 28 από 31 έως 40 ετών και 10 ήταν άνω των 40 ετών. Δύο άτομα δεν θέλησαν να δηλώσουν την ηλικία τους.

Σχετικά με το **διοικητικό καθεστώς** των θυμάτων 38 ήταν αιτούντες άσυλο, 30 δεν διέθεταν νομιμοποιητικά έγγραφα, 4 είχαν λάβει προσφυγικό καθεστώς, 2 καθεστώς επικουρικής προστασίας, 1 άτομο είχε ελληνική ιθαγένεια. Τα περισσότερα θύματα διέμεναν σε επισφαλείς συνθήκες, αναλυτικότερα 16 ήταν άστεγοι, 1 διέμενε σε ξενοδοχείο, 13 φιλοξενούνταν προσωρινά από ομοεθνείς τους, 34 συγκατοικούσαν σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, ενώ μόνο μια περίπτωση διέμενε σε ιδιόκτητη κατοικία.

Γεωγραφική διασπορά: Τα 58 από τα 75 περιστατικά συνέβησαν εντός της γεωγραφικής περιοχής του Δήμου Αθηναίων και συγκεκριμένα στο κέντρο της Αθήνας σε περιοχές όπως ο Άγιος Παντελεήμονας, η πλατεία Αττικής και η πλατεία Ομονοίας. Δύο επιθέσεις στη Νίκαια και από μια στην Κομοτηνή, τη Λαμία, τη Ραφήνα. Οι επιθέσεις πραγματοποιούνταν κυρίως κατά τις νυχτερινές ώρες. Οι καταγραφές αποτυπώνουν επιθέσεις και σε περιοχές όπως ο Άλιμος, η Παλλήνη και ο Πειραιάς. Επίσης, 4 επιθέσεις έλαβαν χώρα εντός αστυνομικών τμημάτων.

¹ Η υπόθεση της Μανωλάδας δεν έχει συμπεριληφθεί στον αριθμό των 75 περιστατικών.

² Πρόκειται για Ελληνίδα, κάτοχο της ελληνικής ιθαγένειας με καταγωγή από τη Βόρεια Ήπειρο.

Σε πολλές περιπτώσεις τα θύματα ανέφεραν τη **χρήση όπλων** από τους θύτες όπως σιδερολοστοί, πτυσσόμενα κλομπ, αλυσίδες, σιδερογροθιές, μαχαίρια, σπασμένα μπουκάλια, σπρέι πιπεριού, ενώ περιπτώσεις αναφέρθηκε και η χρήση μεγάλωσμων σκύλων.

Σε όλες τις περιπτώσεις, εκτός μιας, αναφέρθηκε η συμμετοχή περισσότερων από ένα δραστών. Επίσης, έχει καταγραφεί και η συμμετοχή ανηλίκων δραστών. Στις καταγραφές πολλά θύματα δήλωσαν πως οι **δράστες** ήταν ντυμένοι με μαύρα ρούχα που έφεραν ναζιστικά σύμβολα και δήλωναν συμμετοχή σε φασιστικές ομάδες.

12 θύματα ρατσιστικών επιθέσεων παραπέμφθηκαν αμέσως από τους Γιατρούς του Κόσμου στα Επείγοντα Τμήματα δημοσίων νοσοκομείων. Σε όλα τα θύματα προσφέρθηκε πληροφόρηση και ενημέρωση, 67 έλαβαν υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης και μέριμνας σε ατομικό επίπεδο. Μια περίπτωση μονογονεϊκής οικογένειας φιλοξενήθηκε στον Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο των Γιατρών του Κόσμου και ένα ανήλικο αγόρι για 2 ημέρες μέχρι τον ορισμό του επιτρόπου. Η πλειοψηφία έλαβε υλική βοήθεια και πακέτα με είδη διατροφής.

Στην πλειονότητα των καταγεγραμμένων περιπτώσεων (52), τα θύματα ήταν αρχικά θετικά ως προς την περαιτέρω νομική υποστήριξη και καταγγελία της επίθεσης. Από αυτούς, 20 δεν προχώρησαν σε περαιτέρω δικαστικές ενέργειες, ενώ 10 θέλησαν να υποστηριχθούν μόνο σε σχέση με το αίτημα ασύλου τους, αφού η έλλειψη νομιμοποιητικών εγγράφων δεν επιτρέπει την περαιτέρω δικαστική διερεύνηση και εκπροσώπηση της υπόθεσής τους.

Για τις υπόλοιπες 22 περιπτώσεις πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες ενέργειες

- σε είκοσι (20) περιπτώσεις – συμπεριλαμβανομένης και της Μανωλάδας που καταγράφηκε ως μία υπόθεση – πραγματοποιήθηκαν όλες οι νομικές ενέργειες ώστε οι υποθέσεις να έρθουν στην προσοχή των δικαστικών αρχών
- Δύο υποθέσεις εκδικάστηκαν. Η πρώτη από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών στις 20/9/2013 και επήλθε καταδικαστική απόφαση για επικίν-

M. 24 ετών από το Αφγανιστάν. Δέχθηκε επίθεση κοντά στο Σταθμό Λαρίσης © GIORGOS MOUTAFIS

δυνη σωματική βλάβη και παράνομη οπλοφορία των δραστών η οποία επέφερε αποζημίωση 500€ για καθένα από τα θύματα. Το ρατσιστικό κίνητρο των πράξεων καταφαίνεται σαφώς από την αιτιολογία της απόφασης υπ αριθμ. 225/2013 του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών («ήθελαν να τις κτυπήσουν επειδή ήταν Αλβανίδες»), ωστόσο, δικονομικά δεν μπορούσε να αποτυπωθεί ως επιβαρυντική της ποινής περίπτωση σύμφωνα με το αρ. 79 παρ. 3 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο εφαρμόζεται μόνο σε ποι- νές κατά ενηλίκων δραστών, ενώ εν προκειμένω οι δράστες ήταν ανήλικοι.

Η δεύτερη υπόθεση που αφορά σε ψευδή δικογραφία κατά δύο Νιγηριανών γυναικών εκδικάστηκε (10.03.2014) από το Γ' Τριμελές Εφετείο Πλημμελημά- των Αθηνών και κατέληξε σε αθώωσή τους για τα αδικήματα της σωματικής βλάβης, της απείθειας και της εξύβρισης κατά 4 αστυνομικών και την κατα- δίκη τους με αναστολή μόνο για το αδίκημα της αντίστασης κατά της αρχής. Εκκρεμεί όμως προς εκδίκαση η μήνυση των δύο γυναικών κατά των αστυ- νομικών για σωματική βλάβη και ψευδή καταμήνυση και παράβαση καθήκο- ντος λόγω ethnic profiling κατά τη διενέργεια του ελέγχου.

- Εκδικάστηκε υπόθεση ενηλίκων δραστών ληστείας και επικίνδυνης σω- ματικής βλάβης εις βάρος Ελληνίδας από τη Βόρεια Ήπειρο, που βρέθη- κε αντιμέτωπη με επίθεση-πογκρόμ εις βάρος της μετά την παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου 2011, έχει αναβληθεί για τις 17/10/2014
- Δύο υποθέσεις συσχετίστηκαν με τη ευρύτερη δικογραφία της Χρυσής Αυ- γής κατόπιν υπομνήματος του ΕΣΠ στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Αφού οι υποθέσεις συσχετίστηκαν με τη δικογραφία της Χ. Α. στο επόμε- νο στάδιο της ανάκρισης.
- εκκρεμεί η εκδίκαση 17 υποθέσεων, σε διάφορα στάδια της ποινικής διαδι- κασίας (προκαταρκτική εξέταση, προανάκριση, κύρια ανάκριση)

Επίσης, 8 θύματα υποστηρίχθηκαν από την κοινωνική υπηρεσία των ΓτΚ και τη νομική υπηρεσία του ΕΣΠ στη διαδικασία του αιτήματος ασύλου (εκκρεμεί αποφάσεις, ανανεώσεις αιτημάτων), πραγματοποιήθηκαν έξι (6) τηλεφωνικές καταγγελίες, μία (1) καταγγελία στο Γραφείο Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας- και πέντε αντιρρήσεις κράτησης – εκ των οποίων δύο έγιναν δεκτές. Τέλος, κατατέθηκαν 14 μηνυτήριες αναφορές στις τοπικές Εισαγγελίες.

Αξιοσημείωτο παραμένει το γεγονός πως αρκετά θύματα ενώ αρχικά δήλω- σαν την πρόθεση και την επιθυμία τους να καταγγείλουν την επίθεση, στη συ- νέχεια παραιτήθηκαν της υπόθεσης. Ο κύριος λόγος παραίτησης από τη δια- δικασία είχε σχέση με το φόβο αλλά και την έλλειψη νομιμοποιητικών εγγρά- φων, με άμεση συνέπεια την αδυναμία των θυμάτων να κατανοήσουν πώς θα μπορούσαν να ωφεληθούν από την καταγγελία.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας αποτύπωσης του φαινομένου διεξήχθη μια ακό- μη έρευνα σε **τυχαίο** αντιπροσωπευτικό δείγμα ατόμων που απευθύνθηκαν στις δομές των ΓτΚ και του ΕΣΠ. Η έρευνα βασίστηκε σε ένα σύντομο ερωτη- ματολόγιο που συμπληρωνόταν από εκπαιδευμένο προσωπικό στους χώρους υποδοχής των δύο Οργανώσεων και συμπεριελάμβανε εκτός από την κατα- γραφή δημογραφικών στοιχείων, τις ακόλουθες ερωτήσεις (ενδεικτικά):

- Το χρονικό διάστημα που βρίσκεστε στην Ελλάδα, έχετε δεχθεί ρατσιστι- κή συμπεριφορά; (Έχουν καταφερθεί λεκτικά κατά της καταγωγής σας, της εθνικότητας, της θρησκείας, του σεξουαλικού σας προσανατολισμού, του χρώματος ή σας έχουν χτυπήσει για τους ίδιους λόγους);

- Περιορίζετε τις κινήσεις σας εξαιτίας του φόβου μίας ενδεχόμενης ρατσιστικής επίθεσης;

- Κατά την επαφή σας με επίσημους φορείς του Ελληνικού Δημοσίου, έχετε βιώσει ρατσιστική αντιμετώπιση; Εάν ναι, προχωρήστε στα πεδία επιλογής.

Στο σύνολο των 262 ατόμων που ρωτήθηκαν από τους Γιατρούς του Κόσμου, το 61% των ατόμων δήλωσε πως έχει δεχθεί κάποιου είδους ρατσιστική συμπεριφορά, το 47% πως περιορίζει τις δραστηριότητες και αποφεύγει τις μετακινήσεις του σε δημόσιους χώρους λόγω του φόβου επιθέσεων και το 53% πως έχει υποστεί ρατσιστική συμπεριφορά κατά τις συνδιαλλαγές του με κάποια δημόσια υπηρεσία, με την πλειοψηφία να αφορά Αστυνομικά Τμήματα.

Στο σύνολο των 157 ατόμων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο στις δομές του ΕΣΠ, το 70% δήλωσε πως έχει δεχθεί κάποιου είδους ρατσιστική συμπεριφορά, το 60,1% πως περιορίζει τις δραστηριότητες και αποφεύγει τις μετακινήσεις του σε δημόσιους χώρους λόγω του φόβου επιθέσεων, ενώ το 81,3% έχει υποστεί ρατσιστική συμπεριφορά κατά τις συνδιαλλαγές του με κάποια δημόσια υπηρεσία, με την πλειοψηφία να αφορά και πάλι Αστυνομικά Τμήματα.

3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ (CASE STUDIES)

1. A.P.D., (08.04.2013): αστυνομικοί εισήλθαν στο mini market αφρικανικών προϊόντων του Α. Τη στιγμή εκείνη βρίσκονταν στο χώρο πέντε πελάτες αφρικανικής καταγωγής, στους οποίους απευθύνθηκαν οι αστυνομικοί, στεκόμενοι στην είσοδο του μαγαζιού με έντονα απειλητικό ύφος, φωνάζοντας «βγείτε όλοι έξω». Παρά το γεγονός ότι ένας εξ αυτών ήδη κατευθυνόταν προς την έξοδο, ένας αστυνομικός τον απώθησε βίαια και τον έριξε με δύναμη στο πεζοδρόμιο έξω από το μαγαζί. Στη συνέχεια ακολούθησε έλεγχος των εγγράφων παραμονής των πελατών, έξω από το χώρο του καταστήματος. Όταν απέμεινε στο χώρο μόνο ο πρώτος εκ των μηνυτών και κάποιος υπάλληλος που δούλευε στο πατάρι, δήλωσε πως έλαβε χώρα ο εξής διάλογος:

- Αστυνομικός: Τι έχετε επάνω; (δείχνοντας προς το πατάρι του καταστήματος, το οποίο χρησιμοποιείται ως αποθήκη)
- 1ος μηνυτής: Τίποτα
- Αστυνομικός: Μπορώ να δω;
- 1ος μηνυτής: Αν θες. Γιατί όμως πήρες τους πελάτες;
- Αστυνομικός: Είναι η δουλειά μου
- 1ος μηνυτής: Η δουλειά σου είναι να ελέγχεις, όχι να πετάς τους πελάτες μου έξω
- Αστυνομικός: Όχι, εγώ κάνω ότι θέλω, δε θα μου πεις τη δουλειά μου
- 1ος μηνυτής: Δηλαδή θεωρείς ότι κάνεις κάτι νορμάλ;
- Αστυνομικός : Δεν έχεις δικαίωμα να μου λες τι να κάνω.
- 1ος μηνυτής: Έχω δικαίωμα να υπερασπίζομαι τα δικαιώματά μου. Εξάλλου δε θα έκανες το ίδιο σε ένα ελληνικό ή αραβικό μαγαζί.
- Αστυνομικός: Αν δε σου αρέσει να μαζέψεις τα πράγματά σου και να φύγεις
- 1ος μηνυτής: Πληρώνω τους φόρους μου, έχω δικαίωμα να μείνω
- Αστυνομικός: Κλείσε το στόμα σου. Δείξε τα χαρτιά.
- 1ος μηνυτής: Κάθε μέρα τα βλέπεις τα χαρτιά μου. Δείτε την άδεια του μαγαζιού πάνω
- 2ος αστυνομικός: Πάρε τον μ@#(? να φύγουμε
- 1ος μηνυτής: Με ποιο δικαίωμα θες να μου βάλεις χειροπέδες?

Στη συνέχεια, αφού τους επιδείχθηκε η αναρτημένη άδεια λειτουργίας, οι αστυνομικοί αποχώρησαν. Τρεις ημέρες πριν, ένας εκ των δύο αστυνομικών είχε προσέλθει ξανά στο χώρο προκειμένου να διενεργήσει και πάλι «έλεγχο».

Μετά την καταγραφή του περιστατικού ασκήθηκε μήνυση, ενώ ο αρμόδιος εισαγγελέας διέταξε προκαταρκτική εξέταση από το τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας. Η υπόθεση διαβιβάστηκε στο τμήμα εσωτερικών υποθέσεων, καθώς οι αστυνομικοί δράστες ταυτοποιήθηκαν λόγω της ύπαρξης οπτικού υλικού (DVD) από κάμερα ασφαλείας που υπήρχε στο μαγαζί. Το θύμα έχει ήδη καταθέσει στο Τμήμα Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας.

2. M.D., (28.01.2013): Ο 32χρονος άνδρας εγκατέλειψε το Ιράν διωκόμενος, λόγω της ενεργού συμμετοχής του στο Κομμουνιστικό Κόμμα της χώρας, το οποίο έχει κηρυχτεί παράνομο. Δέχθηκε επίθεση τα μεσάνυχτα της 28ης Ιανουαρίου 2013, σε περιοχή κοντά στο Σταθμό του Μετρό στη Πλ. Αττικής, μόλις 15 μέρες μετά την είσοδο του στη χώρα.

Αρχικά τον προσέγγισαν 2 νεαροί άνδρες ζητώντας του τσιγάρα, καθώς το θύμα αποκρίθηκε και πήγε να τους τα δώσει, τον ρώτησαν στα αγγλικά από πού κατάγεται και μόλις το θύμα απάντησε, ένας τρίτος άνδρας που στεκόταν σε απόσταση 6-7 μέτρων τον πλησίασε, τον άρπαξε βίαια από το λαιμό και τον ακινητοποίησε. Στη συνέχεια και οι τρεις τον χτύπησαν με γροθιές στο πρόσωπο, στο θώρακα και τη κοιλιακή χώρα και τον έριξαν στο έδαφος. Κατά τη πτώση του υπέστη σοβαρό κατάγμα στο χέρι του και άρχισε να φωνάζει δυνατά επιζητώντας βοήθεια. Οι δράστες προχώρησαν σε σωματικό έλεγχο του θύματος, πήραν την τηλεφωνική του συσκευή και χρήματα, του ζήτησαν να φύγει από την Ελλάδα και στη συνέχεια απομακρύνθηκαν με 3 μοτοσυκλέτες μεγάλου κυβισμού αγωνιστικού τύπου, όπου στις δύο τους περρίμεναν δύο άλλοι άνδρες οδηγοί.

Ο Μ. δεν μπόρεσε να ανακαλέσει την παρουσία μαρτύρων. Δήλωσε πως συνάντησε τέσσερις αστυνομικούς και τους πληροφόρησε για το συμβάν, και τον συμβούλευσαν να μεταβεί σε κάποιο νοσοκομείο δίκως όμως οι ίδιοι να κάνουν κάποια άλλη ενέργεια ώστε να τον διευκολύνουν.

Το θύμα επισκέφθηκε τους ΓτΚ λίγες μέρες μετά το συμβάν διότι αντιμετώπιζε αφόρητους πόνους λόγω του κατάγματος. Η κατάσταση του κρίθηκε επείγουσα από τους εθελοντές ιατρούς του Ανοικτού Πολυιατρείου, και αμέσως έγιναν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για να διασφαλιστεί η πρόσβαση του θύματος σε δημόσιο νοσοκομείο με σκοπό την χειρουργική αποκατάσταση του. Είχε προηγηθεί η εισαγωγή του σε μονάδα Επειγόντων Περιστατικών όπου είχε λάβει την απαραίτητη ιατρική φροντίδα (περίδεση κατάγματος) αλλά δυστυχώς η κατάσταση της υγείας του επιδεινώθηκε. Η υπόθεση αρχειοθετήθηκε λόγω αγνώστων δραστών.

3. I. S., (15.05.2013): Η 29 ετών S. από το Μαρόκο έφτασε στην Ελλάδα μαζί με το σύζυγο της τον Αύγουστο του 2012. Ο σύζυγος συνελήφθη και κρατήθηκε για διοικητικούς λόγους και η ίδια δήλωσε πως δέχτηκε επίθεση από 2 αστυνομικούς εντός του αστυνομικού τμήματος του Αγ. Παντελεήμονα όταν πήγε για να επισκεφτεί το σύζυγο της.

Στις 16 Μαΐου 2013, επισκέφθηκε το ορθοπαιδικό ιατρείο των ΓτΚ με αναφερόμενο άλγος στο δεξιό άνω άκρο, τα πλευρά της και την ωμοπλάτη της, δηλώνοντας πως οι κακώσεις της προκλήθηκαν από ξυλοδαρμό. Συγκεκριμένα το θύμα κατήγγειλε πως ενώ περίμενε στις σκάλες εντός του Α.Τ. ένας αστυνομικός της ζήτησε να καθίσει σε μία από τις θέσεις στο χώρο αναμονής, αφού η ίδια μετακι-

νήθηκε και κάθισε σε μία καρέκλα ένας άλλος αστυνομικός της είπε να σηκωθεί από τη θέση και να φύγει από το τμήμα γιατί δεν μπορούσε να συναντήσει το σύζυγο της. Η S. προσπάθησε να τους εξηγήσει στα αγγλικά πως ήθελε απλά να δώσει μία σακούλα με τρόφιμα και τους ζήτησε αν μπορούν να την δώσουν αυτοί. Ένας εκ των 2 αστυνομικών άνοιξε την πόρτα του ανελκυστήρα και πέταξε τη σακούλα μέσα. Στη συνέχεια, παρέσυραν και την S. με βία στον ανελκυστήρα τραβώντας την από τα μαλλιά. Η S. δήλωσε πως κάθισε στο πάτωμα του ασανσέρ και ο αστυνομικός που είχε πετάξει προηγουμένως τα τρόφιμα κατέβηκε μαζί της και άρχισε να την κλωτσάει και να την φτύνει, ενώ όταν έφτασαν στο ισόγειο την κλώτσησε και την έσυρε έξω τραβώντας την και πάλι από τα μαλλιά. Η S. με βοήθεια φίλων της μετέβη μετά το περιστατικό σε Τμήμα Επείγοντων Περιστατικών δημόσιου νοσοκομείου λόγω του διάχυτου άλγους και της μητρορραγίας την οποία παρουσίασε της λίγες ώρες μετά την επίθεση.

Οι ΓτΚ πραγματοποιήσαν την καταγραφή και άμεσα ενημέρωσαν τη νομική υπηρεσία του ΕΣΠ. Λόγω της σοβαρότητας των αναφερόμενων συμπτωμάτων διασφαλίστηκε η άμεση και δωρεάν πρόσβαση σε δημόσιο νοσοκομείο για την ενέργεια περαιτέρω ιατρικών εξετάσεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η S. όπως προέκυψε από τη λήψη του κοινωνικού ιστορικού υπήρξε θύμα ενδοοικογενειακής βίας κατά την παιδική της ηλικία, βίωσε πολύπλευρη κοινωνική απομόνωση που επέφερε σοβαρές σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις, και αποτέλεσε τον κύριο λόγο εγκατάλειψης της χώρας της.

Το θύμα υπέβαλλε αίτημα ασύλου με παρέμβαση του ΕΣΠ και προέβη σε καταγγελία του συμβάντος στο Τμήμα Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛΑΣ, ενώ το φθινόπωρο του 2013 της αναγνωρίστηκε προσφυγικό καθεστώς. Οι δράστες του αδικήματος έχουν ταυτοποιηθεί, κατόπιν της κατάθεσης του θύματος ενώπιον αρμόδιου αξιωματικού της ΕΛΑΣ και αναμένεται εντός του 2014 ο προσδιορισμός της υπόθεσης στο αρμόδιο ποινικό ακροατήριο καθώς η προανάκριση έχει περατωθεί.

4. D.F., (12.05.2013): Ο 22χρονος Σύρος πρόσφυγας δέχθηκε επίθεση στην περιοχή της Πλατείας Αττικής, μόλις ένα μήνα μετά την είσοδο του στην Ελλάδα. Το θύμα που είχε διαφύγει των εμπόλεμων συγκρούσεων στη Συρία αναζητούσε προστασία στην Ελλάδα, όπου είχε ταξιδέψει μαζί με τους γονείς του και τα δύο του αδέρφια.

Όπως ανέφερε, το βράδυ της 12ης Μαΐου και ενώ περίμενε να συναντήσει ομοεθνή φίλο του στη πλ. Αττικής διέκρινε αστυνομικούς να συνομιλούν με μία ομάδα ανδρών που φορούσαν πολιτικά ρούχα και είχαν μαζί τους τρία σκυλιά. Στη συνέχεια, κάποια από τα άτομα αυτά κατευθύνθηκαν προς το μέρος του και του απευθύνθηκαν στα Ελληνικά. Ο D. αποκρίθηκε στα αγγλικά και αμέσως οι δράστες ρώτησαν για την καταγωγή του, όταν απάντησε πως είναι Σύρος ξεκίνησε η επίθεση. Ένας από τους άνδρες τον χτύπησε με γρο-

θιές στο πρόσωπο και στη συνέχεια του επιτέθηκαν ακόμα τέσσερα άτομα με γροθιές και κλωτσιές έως ότου το θύμα έπεσε αιμόφυρτο στο έδαφος.

Στο σημείο την ώρα της επίθεσης υπήρχαν μάρτυρες οι οποίοι δεν παρεμπόδισαν το συμβάν.

Το περιστατικό καταγγέλθηκε ενώπιον του Τμήματος Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της ΕΛ.ΑΣ, οι οποίοι ωστόσο δεν κατάφεραν μέχρι σήμερα να εντοπίσουν τους δράστες. Παρόλα αυτά, με παρέμβαση του ΕΣΠ και σύμφωνα με την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του θύματος, ο D.F. υπήχθη κατά προτεραιότητα στη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης μέσω του Κανονισμού Δουβλίνο II με αποτέλεσμα σήμερα να βρίσκεται στη Γερμανία.

5. K.S., (10.10.2013): Στις 11 Οκτωβρίου 2013 η κοινωνική υπηρεσία των ΓτΚ, ενημερώθηκε από την κοινωνική υπηρεσία άλλης ΜΚΟ για την περίπτωση ενός νοσηλευόμενου άνδρα ιρανικής καταγωγής ο οποίος είχε δεχθεί βίαιη ομαδική επίθεση. Ο K.S. στερούνταν νομιμοποιητικών εγγράφων και ζητήθηκε η παρέμβαση των ΓτΚ στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος.

Ο K.S. είχε δεχθεί επίθεση στην περιοχή ανάμεσα στο σταθμό Λαρίσης και την πλατεία Μεταξουργείου από τρεις (3) μαυροντυμένους άνδρες οι οποίοι τον προσέγγισαν αιφνιδίως. Αρχικά τον κλώτσησαν στα πόδια και στη συνέχεια του επιτέθηκαν και οι τρεις με γροθιές στο πρόσωπο και τη μέση. Ένας εκ των δραστών ακινητοποίησε το θύμα κρατώντας τον σφιχτά από το κεφάλι και αφού του μούδιασε το κεφάλι από τις γροθιές, δάγκωσε το αυτί του θύματος, το εκρίζωσε και το έφτυσε στο έδαφος. Φίλος του K.S. μόλις αντιλήφθηκε πως το θύμα ήταν πεσμένο στο έδαφος έτρεξε προς το σημείο του συμβάντος και το βοήθησε να ανασπασθεί. Περισυνέλλεξαν το αυτί από το έδαφος και μετέβησαν με ταξί στα ΤΕΠ δημοσίου νοσοκομείου, όπου το θύμα υπεβλήθη σε ανεπιτυχή χειρουργική επέμβαση συγκόλλησης του πτερυγίου. Η κοινωνική υπηρεσία των ΓτΚ επικοινωνήσε με τους θεράποντες ιατρούς και επισκέφτηκε το θύμα στο νοσοκομείο με τη συνοδεία

Ο K.S. μετά την επίθεση.
© GIORGOS MOUTAFIS

διερμηνέα ώστε να προσφέρει την απαραίτητη αρχική ενημέρωση και βοήθεια. Το θύμα εξήλθε στις 17 Οκτωβρίου 2013 από το νοσοκομείο και επισκέφθηκε αυθημερόν την κοινωνική υπηρεσία των ΓτΚ. Μετά τη λεπτομερή καταγραφή του συμβάντος, πραγματοποιήθηκε η λήψη του κοινωνικού ιστορικού με σκοπό την περαιτέρω διερεύνηση των αναγκών του θύματος. Την ίδια στιγμή το ΕΣΠ προχώρησε άμεσα σε τηλεφωνική καταγγελία της περίπτωσης στο τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της ΕΛ.ΑΣ.

Στο παρελθόν, το θύμα είχε υποστεί διοικητική κράτηση 5 μηνών στο Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών Κορίνθου ενώ είχε υποβάλλει αίτημα ασύλου στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Πάτρας, το οποίο διεκόπη λόγω της αδυναμίας του να μετα-

βεί στην Πάτρα για την προγραμματισμένη συνέντευξη. Ο Κ.Σ. έπρεπε να ολοκληρώσει τη διαδικασία του αιτήματος ασύλου ώστε να λάβει άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως η τοποθέτηση του σε ξενώνα αιτούντων άσυλο. Εν τέλει λόγω της πολύ κακής του ψυχολογικής κατάστασης και μίας εμμένουσας και έντονης ματαίωσης αποφάσισε να μην μεταβεί στη Πάτρα με επακόλουθο να διατρέχει κίνδυνο άμεσης σύλληψης και διοικητικής κράτησης.

Το ίδιο το θύμα είχε συναινέσει στην καταγραφή της μαρτυρίας του σε οπτικό ντοκουμέντο και τη δημοσιοποίηση του για τους σκοπούς ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης στα πλαίσια του Enough. Αφού το υλικό δημοσιεύτηκε στις 10 Ιανουαρίου 2014 ενημερωθήκαμε πως το θύμα συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές προκειμένου να δώσει προανακριτική κατάθεση, άμεσα ενημερώθηκε η νομική υπηρεσία από τον κοινωνικό λειτουργό ώστε να αναζητηθεί το θύμα και να γίνουν ενέργειες απελευθέρωσης του. Τελικά το θύμα κρατήθηκε για 3 ημέρες στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής και αφέθηκε ελεύθερος, κατόπιν επιτυχούς άσκησης αντιρρήσεων ενώπιον του Αστυνομικού Διευθυντή. Παραμένει χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ωστόσο ο αρμόδιος εισαγγελέας Ρατσιστικής Βίας διέταξε προκαταρκτική εξέταση για το συμβάν.

6. Ι. Ε., (06.05.2013): Μία από τις πιο συγκλονιστικές περιπτώσεις παραμένει αυτή του ανήλικου δεκατετράχρονου που υπήρξε θύμα βίαιης ρατσιστικής επίθεσης το Μάιο του 2013 από τρεις μεγάλους άνδρες καθώς εξερχόταν από το σταθμό του μετρό στη Πλατεία Αττικής. Αρχικά, οι τρεις άνδρες τον προσέγγισαν και απαίτησαν να ελέγξουν τα διοικητικά έγγραφα ενώ συγχρόνως και στα ελληνικά πάντα τον ρώτησαν για την καταγωγή του. Το παιδί αποκρίθηκε πως είναι Αφγανός και αμέσως οι δράστες τον εξύβρισαν, τον κλώτσησαν στα πλευρά και στα πόδια και του έσπασαν ένα μπουκάλι μπίρας στο πρόσωπο. Στη συνέχεια, τον εγκατέλειψαν αιμόφυρτο και λιπόθυμο στο έδαφος και ένας περαστικός τον μετέφερε σε επηρευόμενον νοσοκομείο - ο ανήλικος δεν μπόρεσε να ανακαλέσει ποιο - όπου και υπεβλήθη σε χειρουργική συρραφή για την επούλωση των τραυμάτων στη περιοχή της μύτης και του μετώπου.

Ο ανήλικος βρισκόταν στην Ελλάδα μόνος του από τις αρχές Μαρτίου του 2013, και διέμενε μαζί με 13 άλλα άτομα σε ένα μικρό διαμέρισμα στην Αθήνα. Στο παρελθόν είχε συλληφθεί δύο φορές, όταν αποπειράθηκε να ταξιδέψει με αεροπλάνο στην Ελβετία. Την πρώτη φορά συνελήφθη μαζί με τη μητέρα του στη Θεσσαλονίκη όπου κρατήθηκε μόνο η μητέρα για 40 ημέρες ενώ ο ίδιος αφέθηκε ελεύθερος και αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Αθήνα. Τη δεύτερη φορά συνελήφθη στο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος πριν την επιβίβαση του και χωρίστηκε από τη μητέρα η οποία είχε ήδη ολοκληρώσει τον έλεγχο επιβίβασης. Ο Ι.Ε. κρατήθηκε για λίγα λεπτά στο τοπικό αστυνομικό τμήμα του αεροδρομίου και αφέθηκε ελεύθερος να επιστρέψει μόνος στο σπίτι του δίχως να προηγηθεί κάποια διενέργεια από τις αρχές για τη προστασία του.

Ο Ι.Ε. δύο ημέρες μετά τη ρατσιστική επίθεση στο Ανοικτό Πολυιατρείο των ΓτΚ. © Αρχείο ΓτΚ, 8.5.2013.

Ο ανήλικος **I.E.** με εμφανή τα σημάδια από την επίθεση.
© GIORGOS MOUTAFIS

Ο I.E. προσήλθε στο Ανοικτό Πολυιατρείο των ΓτΚ στην Αθήνα δύο ημέρες μετά την επίθεση. Είχε πλήρη άγνοια των δικαιωμάτων του, διέμενε σε ακατάλληλο περιβάλλον, αντιμετώπιζε δυσκολίες ακόμα και κάλυψης της σίτισης του και δεν γνώριζε πού να απευθυνθεί για βοήθεια.

Χρειάζεται να επισημανθεί πως το παιδί αδυνατούσε να καλύψει τις δαπάνες της φαρμακευτικής του αγωγής. Η φαρμακευτική αγωγή δεν μπορούσε να προσφερθεί στο παιδί δωρεάν καθώς στερούνταν νομιμοποιητικών εγγράφων.

Ο ανήλικος είχε έρθει σε επαφή με τουλάχιστον τρεις δημόσιες υπηρεσίες πριν επισκεφτεί τους Γιατρούς του Κόσμου αλλά σε καμία από αυτές δεν έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για την προστασία του. Επίσης, ακόμη και μετά την τοποθέτηση του ανήλικου σε προστατευτικό πλαίσιο και ενώ είχαν προηγηθεί όλες οι προβλεπόμενες ενέργειες από τους ΓτΚ και το ΕΣΠ, ενέκυψαν πολλαπλοί κίνδυνοι και εμπόδια στην εξασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του. Η υπόθεση δημοσιεύτηκε και προκάλεσε την άμεση παρέμβαση της Ελβετικής Πρεσβείας, επισπεύδοντας τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης και προσφέροντας τη δυνατότητα στον ανήλικο να επανενωθεί με την οικογένεια του εντός 20 ημερών.

Το παιδί **B.Q.** μετά τη ρατσιστική επίθεση © Αρχείο ΓτΚ. 5.12.2013

7. B.A. & B.Q, (03.12.2013): ο αιτών άσυλο B.A. από το Αφγανιστάν και το ανήλικο παιδί του B.Q. δέχθηκαν επίθεση από τρεις μαυροντυμένους άνδρες οι οποίοι φορούσαν κουκούλες καθώς επέστρεφαν στο σπίτι όπου φιλοξενούνταν από ομοεθνείς τους στη περιοχή της Πλατείας Αττικής. Οι τρεις δράστες περίμεναν στην είσοδο μιας πολυκατοικίας και μόλις είδαν τα θύματα τους επιτέθηκαν με τη χρήση πτυσσόμενων κλομπ.

Δύο δράστες ακινητοποιήσαν τον πατέρα, τον έβαλαν να γονατίσει και προχώρησαν σε σωματικό έλεγχο απαιτώντας παράλληλα να τους δώσει τα έγγραφα του. Το παιδί άρχισε να φωνάζει και προσπάθησε να διαφύγει. Ένας από τους δράστες το έπιασε και το χτύπησε με το κλομπ στη πλάτη και στα πόδια. Οι δράστες αφού απέσπασαν από τον πατέρα το κινητό του τηλέφωνο, το πορτοφόλι του καθώς και τα αντίγραφα των εγγράφων τους, τον κλώτσησαν επανειλημμένως και απομακρύνθηκαν.

Η οικογένεια επισκέφθηκε το Ανοικτό Πολύϊατρείο των ΓτΚ στην Αθήνα, δύο ημέρες μετά, με αίτημα την παροχή παιδιατρικής φροντίδας. Κατά τη λήψη του κοινωνικού ιστορικού διαπιστώθηκε πως η οικογένεια αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα, διαβιούσε σε επισφαλές περιβάλλον ενώ εκκρεμούσε αίτημα οικογενειακής επανένωσης με την μητέρα η οποία βρισκόταν στη Σουηδία. Η οικογένεια τοποθετήθηκε αμέσως στον Ξενώνα Αιτούντων Άσυλο των Πατρών του Κόσμου όπου και παρέμεινε μέχρι τις 28 Ιανουαρίου 2014 οπότε και επετεύχθη η επανένωση των μελών στη Σουηδία. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στον Ξενώνα, εξασφαλίστηκε η ψυχοκοινωνική υποστήριξη της οικογένειας, ενώ εθελόντρια παιδοψυχίατρος ανέλαβε την εβδομαδιαία υποστήριξη του παιδιού.

8. Α.Α., (11.05.2013): Ο 27χρονος άνδρας από το Πακιστάν δέχθηκε επίθεση το μεσημέρι της 11ης Μαΐου 2013 στην περιοχή του Περιστερίου από πέντε άνδρες. Το θύμα αρχικά προσέγγισαν δύο εκ των δραστών παριστάνοντας τους αστυνομικούς. Με την υποτιθέμενη ιδιότητα των αστυνομικών, τον ακινητοποίησαν και απαίτησαν τον έλεγχο των εγγράφων του. Στη συνέχεια και δια της βίας, τον οδήγησαν σε κοντινή πλατεία όπου και βρίσκονταν οι υπόλοιποι δράστες. Ο Α.Α. υποψιάστηκε πως οι δράστες δεν ήταν αστυνομικοί και προσπάθησε να διαφύγει. Τότε όλα τα άτομα του επιτέθηκαν με κλωτσιές και γροθιές, ενώ ένας εκ των δραστών χρησιμοποίησε σιδερογροθιά. Το θύμα λιποθύμησε και με τη βοήθεια περαστικών ειδοποίησε τον αδελφό του, με τη συνοδεία του οποίου μετέβη στο νοσοκομείο. Ο Α.Α. δήλωσε πως στο νοσοκομείο δεν έγιναν δεκτοί λόγω έλλειψης διοικητικών εγγράφων και αδυναμίας συνεννόησης. Ο 27χρονος που είχε τραυματιστεί σοβαρά στο αριστερό του χέρι και στη ρινική χώρα παρέμεινε για τέσσερις ημέρες στο σπίτι και δεν αναζήτησε άλλη ιατρική βοήθεια λόγω του φόβου ενδεχόμενης σύλληψης.

Ο Α.Α. στο Ανοικτό Πολυιατρείο των ΓτΚ. © Αρχείο ΓτΚ. 17.05.2013

Ο Α.Α. ενημερώθηκε από ομοεθνείς του για την ύπαρξη του Ανοικτού Πολυιατρείου των ΓτΚ, το οποίο και επισκέφτηκε λίγες ημέρες μετά στις 17 Μαΐου 2013. Οι εθελοντές ιατροί των ΓτΚ του προσέφεραν την απαραίτητη ιατρική φροντίδα και φαρμακευτική αγωγή και η Κοινωνική Υπηρεσία μερίμνησε για την προστασία του θύματος.

9. S.A., (16.05.2013): Υπήκοος Νιγηρίας ο οποίος διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα για 22 χρόνια δέχθηκε επίθεση από ομάδα τριών ατόμων στην Πλατεία Αττικής. Περιπολικό της ΕΛ.ΑΣ βρισκόταν κοντά στο συμβάν όταν δύο από τους δράστες (ανήλικοι, 17 χρονών) συνελήφθησαν, ενώ ο τρίτος κατάφερε να δραπετεύσει. Βρέθηκαν πάνω τους φυλλάδια της Χ. Α. και άλλα Ναζιστικά σύμβολα. Το θύμα υπέβαλε καταγγελία για ρατσιστική βία στο αστυνομικό τμήμα. Ωστόσο, ο αξιωματικός κατέγραψε την καταγγελία μόνο ως ληστεία αφού οι ανήλικοι, πέρα από τον ξυλοδαρμό, έκλεψαν 300 €.

Ο δικηγόρος του ΕΣΠ υπέβαλε μήνυση για ρατσιστική βία, και συναντήθηκε με τον αρμόδιο Εισαγγελέα και ανακριτή ώστε να συμπεριληφθεί το ρατσιστικό κίνητρο στην υποβληθείσα έκθεση.

Η υπόθεση αυτή, αναδεικνύει τη συνήθη πρακτική μη συμπερίληψης του ρατσιστικού κινήτρου στην πρώτη καταγραφή του συμβάντος όταν υπάρχει επιπλέον έγκλημα. Κατά αυτόν τον τρόπο, η μεταγενέστερη προσθήκη του ρατσιστικού κινήτρου είναι σχεδόν αδύνατη. Οπότε, σε ένα μεγάλο αριθμό των περιπτώσεων, οι δράστες κατηγορούνται μόνο για ληστεία. Στην περίπτωση αυτή, όπως και σε πολλές, ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης της ελλιπέστατης καταγραφής του κινήτρου είναι μέσω της δημιουργίας και ανάπτυξης συνεργασιών με τα αρμόδια δικαστικά όργανα. Η διαδικασία αυτή όμως είναι χρονοβόρα, χωρίς να φέρνει άμεσα αποτελέσματα.

Μανωλάδα

© GIORGOS MOUTAFIS - 19.04.2013

Συμπληρωματικό κατηγορητήριο υποβλήθηκε ένα μήνα μετά τη δίκη και ο δικηγόρος τον εκπροσώπησε στην αρμόδια ανακριτική αρχή στην Αθήνα. Έπειτα από αίτημα στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, και μετά την σύλληψη μελών της Χ.Α., η υπόθεση αυτή συμπεριλήφθηκε στην δικογραφία κατηγοριών ενάντια στην Χ.Α. Εκκρεμεί η εκδίκαση της υπόθεσης αυτή στο τριμελές δικαστήριο ανηλίκων.

Μανωλάδα, (17.04.2013)

Οι ΓτΚ και το ΕΣΠ βρεθήκαν από την Παρασκευή (19/04/2013) έως και τη Δευτέρα (22/04/2013) στη Μανωλάδα με σκοπό να πραγματοποιήσουν επίτοπια καταγραφή των θυμάτων της αποτρόπαιης ρατσιστικής πράξης, να προσφέρουν νομική και κοινωνική συνδρομή αλλά και ηθική στήριξη στα θύματα. Συνολικά καταγράφηκαν 92 άτομα, τα οποία συναντήσαμε στον καταυλισμό, όπου διαμένουν και υπήρξαν όλοι θύματα της επίθεσης, δεδομένου ότι η δολοφονική απόπειρα στράφηκε εναντίον όλων. Από αυτά τα άτομα τα 35 τραυματίστηκαν, 4 θύματα τα συναντήσαμε στο νοσοκομείο του Πύργου και 2 θύματα στο Νοσοκομείο του Ρίο στην Πάτρα. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης πραγματοποιήθηκαν και συναντήσεις με τις τοπικές αρχές, ενώ τα θύματά μας δήλωσαν πως:

- Η συμφωνία που είχαν κάνει με τον εργοδότη περιελάμβανε ημερομίσθιο 22 ευρώ για 7ώρη εργασία, 7 ημέρες την εβδομάδα και δωρεάν σίτιση. Τα θύματα δήλωσαν ότι δούλευαν 10 με 11 ώρες την ημέρα με διάλειμμα το μεσημέρι για τη σίτιση τους. Για έξι μήνες δεν είχαν λάβει καμία αμοιβή από τον εργοδότη.
- Όπως διαπιστώνεται και από την συνταχθείσα ιατροδικαστική έκθεση τα θύματα πυροβολήθηκαν με κυνηγετικά όπλα και το περιστατικό συνέβη την τρίτη ημέρα διαμαρτυρίας των εργατών όταν εξέφρασαν τη διάθεση τους να απεργήσουν.
- Στη συνάντηση με την Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αμαλιάδας λάβαμε γνώση του κατηγορητηρίου όπου η ποινική δίωξη περιλάμβανε πρωτίστως την εμπορία ανθρώπων καθώς και την απόπειρα ανθρωποκτονίας κατά συρροή. Σημειωτέον ότι η ποινική δίωξη ασκήθηκε μόνον για τους 35 τραυματισθέντες και όχι για το σύνολο των ανθρώπων που είναι θύματα εμπορίας και μάλιστα βρίσκονταν στο χώρο που έλαβε χώρα η δολοφονική επίθεση.
- Σχετικά με το ρατσιστικό κίνητρο η Εισαγγελέας σχολίασε πως είναι ζητήματα τα οποία θα αναφανούν κατά τη διάρκεια της εκδίκασης. Σημειωτέον ότι η αρχική δικογραφία που είχε σχηματιστεί στο ΤΑ Αμαλιάδας ήταν μόνο για απόπειρα ανθρωποκτονίας κατά συναυτουργία και κατά συρροή. Η Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών άσκησε διώξεις για εμπορία ανθρώπων, μετά από εντολή του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

Στη συνέχεια και μετά από τρεις ακόμα επισκέψεις όπου καταγράφηκαν τα ιστορικά όλων των εμπλεκόμενων εργατών, ανεδείχθη ότι οι μετανάστες ήταν συνολικά 155, υπήκοοι του Μπανγκλαντές στην πλειοψηφία τους χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Η έρευνα που είχε διεξαχθεί δεν ήταν επαρκής, αφού ουδείς είχε ποτέ καταγράψει τον πραγματικό αριθμό των εργατών στη συγκεκριμένη καλλιέργεια. Το γεγονός δε ότι μόνο οι 35 επλήγησαν από τις σφαίρες είναι συμπτωματικό και καθιστά απλά «τυχερούς» όσους δεν τραυματίστηκαν.

Η εκπροσώπηση των τραυματισμένων μεταναστών από το ΕΣΠ θα πραγματοποιηθεί στην Πάτρα, στο πλαίσιο της πολιτικής αγωγής. Επιπλέον το ΕΣΠ έχει ξεκινήσει την κατάθεση μήνυσης για τους υπόλοιπους που δεν ταυτοποιήθηκαν ως θύματα δουλεμπορίας αφού δεν τραυματίστηκαν. Σχετικά με την έκδοση άδειας παραμονής, μόνο τα 35 «τραυματισμένα» θύματα έχουν το δικαίωμα να λάβουν την άδεια αυτή ως θύματα δουλεμπορίας μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσής τους. Για τους υπόλοιπους, έπειτα από συμπληρωματική καταγγελία του ΕΣΠ, η ΕΛ.ΑΣ ερευνά εάν όντως ήταν παρόντες κατά την επίθεση (παρά τη δήλωση της ΕΛ.ΑΣ την επόμενη ημέρα, αναφερόμενη σε 200 άτομα). Τα αποτελέσματα της έρευνας της ΕΛ.ΑΣ θα παραπεμφθούν στον τοπικό εισαγγελέα. Δεν υπάρχει καμία διάταξη σχετικά με την ανάκληση των μη καταβληθέντων μισθών (απαιτείται αστικό δικαστήριο), ενώ κατά τη διάρκεια του Ραμαζάνι τον Αύγουστο, είχε κοπεί η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και νερού αφού δεν είχαν εξοφληθεί οι λογαριασμοί.

19.04.2013. Μανωλάδα, **Μ. C.** θύμα της επίθεσης με εμφανή τα σημάδια από τους πυροβολισμούς

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

4. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (ICERD)³, με τον όρο «φυλετική διάκριση» νοείται κάθε διάκριση, αποκλεισμός, περιορισμός ή προτίμηση που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, την καταγωγή ή την εθνική ή εθνοτική προέλευση, που έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα εκμηδένισης ή διακινδύνευσης της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης, επί ίσοις όροις, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα της δημόσιας ζωής.

Το Άρθρο 1 του νόμου 927/1979⁴ μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη την ICERD, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οποίας ορίζεται ότι «όποιος δημόσια, είτε προφορικά, είτε δια του τύπου ή με γραπτά κείμενα ή εικονογραφήσεις ή όλα τα άλλα μέσα, ενθαρρύνει πράξεις ή δραστηριότητες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπων ή ομάδες προσώπων αποκλειστικά και μόνο λόγω της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής του ή του θρησκευμάτός του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή χρηματική ποινή, ή και τα δύο».

Αν συγκρίνουμε αυτό τον ορισμό με τον ορισμό που παρέχεται από το άρθρο (1) της ICERD βλέπουμε μερική συμμόρφωση της ελληνικής «αντιρατσιστικής» νομοθεσίας. Η αυτεπάγγελτη δίωξη των εν λόγω αδικημάτων προβλέφθηκε σε μια τροπολογία του νόμου 2910/2001⁵ όπου επιτρέπεται ο εισαγγελέας να απαγγείλει κατηγορίες ex officio.

Ο νόμος ωστόσο, θα ήταν πιο αποτελεσματικός εάν είχε προβλεφθεί η τιμωρία των ρατσιστικών πράξεων ή οι δραστηριότητες των οποίων το κίνητρο είναι οι φυλετικές διακρίσεις. Ωστόσο, το άρθρο (1) έχει ένα περιοριστικό χαρακτήρα και θα πρέπει συνεπώς να ερμηνευθεί ευρύτερα, δεδομένου ότι είναι μια διάταξη διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να είναι σε θέση να παρέχει αποτελεσματική προστασία. Το Άρθρο (2) απαγορεύει οποιαδήποτε έκφραση των ιδεών που προσβάλλουν άτομα ή ομάδες ατόμων λόγω της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής ή θρησκείας του τελευταίου. Η κύρωση που προβλέπεται σε αυτήν την περίπτωση είναι η μέγιστη ποινή φυλάκισης ενός έτους ή / και πρόστιμο. Σε αντίθεση με το άρθρο (1), σκοπός του οποίου είναι η προστασία της «δημόσιας τάξης και την ειρήνης», το άρθρο (2) αποβλέπει στη διαφύλαξη της τιμής του ατόμου από την έκφραση των ιδεών που προσβάλλουν πρόσωπων για οποιονδήποτε από τους προαναφερθέντες λόγους.

Ο νόμος 927/1979, κατά γενικά ομολογία ένας νόμος του οποίου η εφαρμογή απέτυχε, βρίσκεται σε διαδικασία αντικατάστασης μέσω ενός νέου σχεδίου νόμου κατ' εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ⁶ του Συμβουλίου της Καταπολέμησης του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας. Στο νέο νόμο περιλαμβάνονται διατάξεις για την κατάργηση του παραβόλου, αλλά ακόμη δεν υπάρχει ειδική κατηγορία των «εγκλημάτων μίσους». Επίσης δε λαμβάνεται μέριμνα για την προστασία των θυμάτων «χωρίς χαρτιά» με συνέπεια τη διπλή θυματοποίησή τους.

³ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων. Νέα Υόρκη, 4 Ιανουαρίου 1969

⁴ Νόμος 927 «Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις», ΦΕΚ 139, 1979, τεύχος Α

⁵ Ν 2910/2001, Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α91 2001.

⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Πράξεις Εγκριθείσες, Απόφαση Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου. 6.12.2008, Ν.328/55

Ο νόμος 927/1970 αλλά και το σχέδιο νόμου που θα τον αντικαταστήσει σε συμμόρφωση με την «απόφαση πλαίσιο» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν τυποποιεί κάποιο ιδιαίτερο ρατσιστικό έγκλημα, αλλά αφορά μάλλον πράξεις «προτροπής σε βία» ενόψει προστατευόμενων χαρακτηριστικών και όχι την ίδια τη ρατσιστική βία που εξακολουθεί de jure να αντιμετωπίζεται ως ένα οποιοδήποτε αδίκημα του ποινικού κώδικα.

Το άρθρο 79, παράγραφος 3 του Ποινικού Κώδικα⁷ αναφέρει ότι η τέλεση της πράξης από μίσος προκαλούμενο λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής ή του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου του παθόντος συνιστά επιβαρυντική περίπτωση. Το άρθρο 79 παραθέτει τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμοστούν από τα δικαστήρια για τον καθορισμό της ποινής που θα επιβληθεί σε έναν κατηγορούμενο εφόσον κριθεί ένοχος. Τα κριτήρια αυτά αφορούν τη βαρύτητα της παράβασης και το χαρακτήρα του δράστη. Η παράγραφος 3 του προαναφερόμενου άρθρου, τροποποιήθηκε από το νόμο 3719/2008⁸ ώστε να προβλεφθεί ότι η τέλεση ενός αδικήματος υποκινούμενο από εθνικό, φυλετικό ή θρησκευτικό μίσος, ή μίσος λόγω διαφορετικού γενετήσιου προσανατολισμού, συνιστά επιβαρυντική περίπτωση.

Πέρα από την έλλειψη εφαρμογής του συγκεκριμένου άρθρου το οποίο θα συζητηθεί με περισσότερη λεπτομέρεια στη συνέχεια, αξίζει να σημειωθεί ότι η επιβαρυντική περίπτωση συνιστά επιβάρυνση της ποινής, ενός ήδη ενόχου δράστη, στο τέλος της ποινικής διαδικασίας, στο στάδιο επιβολής της ποινής. Το θύμα δεν έχει καν λόγο επί της ποινής, ενώ ακούγεται μόνο ο εισαγγελέας της έδρας. Επιπλέον, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη της Εισαγγελίας, το θύμα δεν μπορεί ούτε κατά την προδικασία να αναφερθεί σε ρατσιστικά κίνητρα της πράξης που κατήγγειλε. Κατά συνέπεια τα εγκλήματα καταχωρούνται στην εισαγγελία ως εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, χωρίς κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό και ενδεχόμενα «ρατσιστικά» κίνητρα θα αναδειχθούν κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας. Αυτό πρακτικά έχει καταστήσει το συγκεκριμένο άρθρο ανενεργό, αφού έχει εφαρμοστεί μόνο μια φορά στη νομολογία και μάλιστα με απόντες κατηγορουμένους.

Επιπλέον, μέσω του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου της επιβαρυντικής ποινής δεν υπάρχει τρόπος να παρακολουθηθούν οι αποφάσεις των δικαστηρίων, όπως και πόσες φορές «αποφεύγει» το δικαστήριο να επιβαρύνει την ποινή με το ρατσιστικό κίνητρο.

Στο νόμο 2472/1997⁹ τα Άρθρα 2 και 7 απαγορεύουν ρητά τη συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονται με τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τις θρησκευτικές, πολιτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις των ατόμων. Τα δεδομένα αυτά ονομάζονται «ευαίσθητα» και μπορούν να συλλέγονται και να επεξεργάζονται μόνο για εξαιρετικές συνθήκες που περιγράφονται αναλυτικά στο άρθρο 7.2 του νόμου, όπως οι λόγοι δημόσιας ασφάλειας.

⁷ Ποινικός Κώδικας, Κεφάλαιο 5, «ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ» αρ. 79, «Δικαστική επιμέτρηση της ποινής, παρ.3,1951. Έχει γίνει τροποποίηση με τον Ν.4139/2013

⁸ Νόμος 3719 «Μεταρρυθμίσεις για την Οικογένεια, το παιδί, την κοινωνία και άλλες διατάξεις». ΦΕΚ Α 241, 26.11.2008.

⁹ Νόμος 2472 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού», ΦΕΚ-Α 50/1997, α. 2, α. 7, α. 7.2

Το άρθρο 192¹⁰ του Ποινικού Κώδικα τιμωρεί με μέγιστη ποινή φυλάκισης δύο ετών, εάν οποιαδήποτε άλλη αυστηρότερη ποινή δεν προβλέπεται από άλλη διάταξη (όπως το προαναφερθέν άρθρο 1 του νόμου 927/1979), όποιον δημόσια, με οποιοδήποτε τρόπο, προκαλεί ή υποκινεί τους πολίτες να βιαιοπραγούν εναντίον του άλλου, ή σε αμοιβαία διχόνοια και, ως εκ τούτου, διαταράσσει τη δημόσια ειρήνη. Ο στόχος αυτής της γενικής ποινικής διάταξης είναι να αποτραπεί η κοινωνική αναταραχή. Η νομολογία διευκρινίζει ότι στην παραπάνω ποινική διάταξη «πολίτες» σημαίνει «ομάδες πολιτών των οποίων ο δεσμός είναι είτε μια θρησκευτική ή πολιτική πεποίθηση ή επαγγελματική κατάρτιση ή κοινά ενδιαφέροντα ή ακόμα και η φυλή ή πεποίθηση, πέρα από τη θρησκεία ή την πολιτική ιδεολογία.»

Το συγκεκριμένο άρθρο συμπληρώνει τον νόμο 927 και θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί αρκετές φορές τα τελευταία έτη.

Το Άρθρο 196¹¹ του Ποινικού Κώδικα τιμωρεί θρησκευτικό λειτουργό για «κατάχρηση του εκκλησιαστικού αξιώματος» με μέγιστη ποινή φυλάκισης 3 ετών, εφόσον, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προκαλέσουν, ή υποκινήσουν τους πολίτες σε «πράξεις μισαλλοδοξίας» ενάντια σε άλλους πολίτες ή σε εχθρότητα προς το κράτος. Η ποινική δίωξη μπορεί να κινηθεί αυτεπάγγελα. Το συγκεκριμένο άρθρο είναι ειδικότερη έκφανση του προηγούμενου άρθρου (192 του Ποινικού Κώδικα) αλλά επί της ουσίας ανεφάρμοστο.

Το Άρθρο 186¹² του Ποινικού Κώδικα τιμωρεί όποιον προκαλεί ή παροτρύνει με οποιοδήποτε τρόπο κάποιον να διαπράξει ορισμένο κακούργημα, καθώς και όποιος προσφέρεται ή αποδέχεται τέτοια πρόκληση ή προσφορά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Αστικός Κώδικας – το άρθρο 57¹³ είναι μία γενική διάταξη για την προστασία της προσωπικότητας των ατόμων σε περιπτώσεις προσωπικής προσβολής. Η διάταξη αυτή επιτρέπει στο θύμα να ζητήσει αποζημίωση και να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή. Το άρθρο αυτό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της φυλετικής, εθνοτικής ή θρησκευτικής διάκρισης, αλλά στην πράξη είναι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί η προσωπική προσβολή σε ένα δικαστήριο.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Σύμφωνα με τον Νόμο 2863¹⁴ το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) είναι η αρμόδια Ανεξάρτητη Αρχή για την εφαρμογή της νομοθεσίας στον οπτικοακουστικό τομέα στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό και παράλληλα με την υιοθέτηση νομικών διατάξεων, προωθείται και η χρήση των μεθόδων της αυτορρύθμισης, όπως η υιοθέτηση και εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας. Το άρθρο 4 του Κώδικα Δεοντολογίας του ΕΣΡ¹⁵ σχετικά με τα προγράμματα ειδήσεων, δημοσιογραφικών και πολιτικών προγραμμάτων, που κυρώθηκε με το Π.Δ. 77/2003, απαγορεύει, όπως αναφέρει στο Άρθρο 1, «την παρουσίαση ατόμων με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, να ενθαρ-

¹⁰ Ποινικός Κώδικας, Κεφ. 6, «ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ» αρ. 192, «Όποιος δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο προκαλεί ή διεγείρει τους πολίτες σε βιαιοπραγίες μεταξύ τους ή σε αμοιβαία διχόνοια και έτσι διαταράσσει την κοινή ειρήνη, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, αν σύμφωνα με άλλη διάταξη δεν επιβάλλεται αυστηρότερη ποινή».(1951)

¹¹ Ποινικός Κώδικας, Κεφ. 6, «ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ», αρ.196 «Κατάχρηση εκκλησιαστικού αξιώματος»

¹² Ποινικός Κώδικας, Κεφ. 6, «ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ» αρ. 186 «Πρόκληση και προσφορά για την εκτέλεση κακούργηματος ή πλημμελήματος».

¹³ Αστικός Κώδικας, Κεφ.3, «Φυσικό Πρόσωπο» α. 57, Δικαίωμα στη Προσωπικότητα. Νόμος 1329, ΦΕΚ Α' 25, 1983

¹⁴ Νόμος 2863/2000, Εθνικό συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και άλλες αρχές και όργανα του τομέα παροχής ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών, ΦΕΚ Α 262, 2000.

¹⁵ Κώδικας Δεοντολογίας Ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών, Προεδρικό Διάταγμα 77, 2003. ΦΕΚ Α'77, 28 Μαρτίου 2003.

ρύνει τον εξευτελισμό του ατόμου, την κοινωνική απομόνωση ή δυσμενείς διακρίσεις εναντίον του, ιδίως λόγω φύλου, φυλής, εθνικότητας, γλώσσας, θρησκείας, ιδεολογίας, ηλικίας, ασθένειας ή αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού ή επαγγέλματος.

Ο νόμος 2462/1997 επικυρώνει το Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα της 16ης Δεκεμβρίου 1996

Στο Άρθρο 2 αναγράφεται ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς καμία διάκριση, ιδίως φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκευματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή κάθε άλλης κατάστασης.

Τα Άρθρα 6 και 7 υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα μέρη να διερευνούν παραβιάσεις του δικαιώματος στη ζωή και απάνθρωπης μεταχείρισης από κρατικά όργανα ή ιδιώτες. Όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμία διάκριση, σε ίση προστασία του νόμου.

Η απόφαση-πλαίσιο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας

Ο στόχος της απόφασης-πλαίσιο 2008/913/ΔΕ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου είναι να διασφαλιστεί ότι ο ρατσισμός και η ξενοφοβία επισύρουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Σκοπός της είναι επίσης να βελτιωθεί και να ενθαρρυνθεί η δικαστική συνεργασία σε αυτόν τον τομέα. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο, που έπεται της κοινής δράσης 96/443/ΔΕΥ¹⁶, προβλέπει την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών, που αφορούν τα αδικήματα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Οι ρατσιστικές και ξενόφοβες συμπεριφορές πρέπει να αποτελούν αδίκημα σε όλα τα κράτη μέλη και να τιμωρούνται με αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις το ανώτατο όριο των οποίων είναι ένα έως τρία έτη τουλάχιστον στέρησης της ελευθερίας. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο εφαρμόζεται σε κάθε διαπραχθείσα παράβαση:

- στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), συμπεριλαμβανομένου μέσω συστήματος πληροφορικής
- από υπήκοο κράτους μέλους ή για λογαριασμό νομικού προσώπου εγκατεστημένου σε ένα κράτος μέλος. Σχετικά με αυτό, η απόφαση-πλαίσιο παρέχει κάποια κριτήρια για την θέσπιση της ευθύνης ενός νομικού προσώπου.

Τιμωρούνται ως ποινικά αδικήματα ορισμένες πράξεις που διαπράττονται για λόγους ρατσισμού ή ξενοφοβίας, όπως:

© GIORGOS MOUTAFIS

¹⁶ Κοινή Δράση 96/443/ ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 15ης Ιουλίου 1996, βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Καταργήθηκε με την απόφαση πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ.

- η δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους που στρέφεται κατά ομάδας ατόμων ή μέλους ομάδας που προσδιορίζεται βάσει της φυλής, του χρώματος, των γενεαλογικών καταβολών, της θρησκείας ή της πίστης, ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής
- η διάδοση, με κάθε μέσο, γραπτού υλικού, εικόνων ή άλλων στοιχείων που εκφράζουν ρατσισμό ή ξενοφοβία
- η δημόσια υπεράσπιση, η άρνηση ή η χονδροειδής υποτίμηση της σοβαρότητας εγκλημάτων γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας ή εγκλημάτων πολέμου, όπως ορίζονται από τον οργανισμό του διεθνούς ποινικού δικαστηρίου (άρθρα 6, 7 και 8) και εγκλημάτων τα οποία ορίζονται στο καταστατικό του διεθνούς στρατοδικείου όταν η συμπεριφορά εκδηλώνεται κατά τρόπο που είναι πιθανόν να υποκινήσει βία ή μίσος στρεφόμενο κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους μιας τέτοιας ομάδας.

Η υποκίνηση, η εκ προθέσεως συμμετοχή ή η προτροπή στη διάπραξη των προαναφερόμενων πράξεων συνεπάγονται επίσης κυρώσεις.

Για τις πράξεις που απαριθμούνται στο Άρθρο 1, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιβάλουν:

- αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις
- ποινές το ανώτατο όριο των οποίων είναι ένα έως τρία έτη τουλάχιστον στέρησης της ελευθερίας.

Σε κάθε περίπτωση, ο ρατσισμός ή η ξενοφοβία ως κίνητρο ενός αδικήματος, θεωρούνται επιβαρυντικές περιστάσεις ή εναλλακτικά, τα κίνητρα αυτά λαμβάνονται υπόψη κατά την επιμέτρηση της ποινής για τον καθορισμό των κυρώσεων που θα επιβληθούν.

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, οι κυρώσεις θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές και θα πρέπει να περιλαμβάνουν χρηματικές ποινές ή και πρόστιμα. Επιπλέον, τα νομικά πρόσωπα μπορούν να τιμωρούνται με κυρώσεις όπως:

- μέτρα αποκλεισμού από δημόσιες παροχές ή ενισχύσεις
- μέτρα προσωρινής ή μόνιμης απαγόρευσης άσκησης εμπορικής δραστηριότητας
- επιβολή δικαστικής εποπτείας
- δικαστική εκκαθάριση.

Επίσης, η έναρξη έρευνας και η άσκηση δίωξης ρατσιστικών ή ξενοφοβικών αδικημάτων δεν πρέπει να εξαρτώνται από αναφορά ή καταγγελία ενός θύματος.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

5. ΑΠΟΨΕΙΣ

Γιώργος Τσαρμπόπουλος

Επικεφαλής του Γραφείου στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Όταν ξεκινούσαμε πριν δυόμισι χρόνια, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, να δημιουργήσουμε το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, κανείς μας δεν φανταζόταν πως τα πράγματα θα εξελίσσονταν τόσο γρήγορα. Οι 12 οργανώσεις του Δικτύου έγιναν 35 σήμερα. Από την καθιέρωση της ενιαίας φόρμας καταγραφής και την πρώτη πιλοτική φάση συγκέντρωσης στοιχείων, περάσαμε στις ετήσιες εκθέσεις και τις προτάσεις προς τις Αρχές. Το Δίκτυο αναδείχθηκε σε σημείο αναφοράς, σχετικά με την ανάδειξη των εγκλημάτων μίσους, για μια σειρά φορείς, μέσα ενημέρωσης, πανεπιστήμια κι ερευνητές, αλλά και διεθνείς οργανισμούς, ακριβώς γιατί η δράση του ερχόταν να καλύψει ένα σημαντικό κενό της ελληνικής Πολιτείας: την απουσία ενός αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής περιστατικών και τάσεων της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ η πρώτη έκθεση του Δικτύου έκανε λόγο για 63 περιστατικά ρατσιστικής βίας το τελευταίο τρίμηνο του 2011, τα αντίστοιχα επίσημα στοιχεία των ελληνικών αρχών για ολόκληρο το χρόνο μετρούνταν στα δάκτυλα του ενός χεριού.

Το έργο του Δικτύου βασίστηκε στην εμπειρία των οργανώσεων που το απαρτίζουν, οι οποίες έρχονταν για χρόνια σε επαφή με τα θύματα, προκειμένου να τους προσφέρουν ιατρική βοήθεια, νομικές συμβουλές, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και άλλες υπηρεσίες. Μεταξύ αυτών, και οι Γιατροί του Κόσμου και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, που συμμετείχαν στο Δίκτυο ως ιδρυτικά μέλη του.

Οι εκθέσεις και τα συμπεράσματα του Δικτύου ανέδειξαν την εκρηκτική διάσταση της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, το *modus operandi* των ομάδων κρούσης, τη βαναυσότητα των επιθέσεων, την αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού για δίωξη και τιμωρία των δράστών. Ήδη σήμερα όλα αυτά αποτελούν κοινό μυστικό. Όμως η ανάγκη προστασίας των θυμάτων και ουσιαδών μαρτύρων, ως βασική προϋπόθεση πάταξης της ατιμωρησίας, παραμένει. Παρά τις επανειλημμένες προτάσεις του Δικτύου και μιας σειράς φορέων και οργανισμών, μεταξύ τους και η Ύπατη Αρμοστεία, δεν υπάρχουν εγγυήσεις για τη δυνατότητα καταγγελίας από πρόσωπα που έπесαν θύματα ρατσιστικής βίας αλλά δεν διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα, που αποτελούν και την πλειοψηφία των σχετικών περιπτώσεων. Οι τελευταίες παλινωδίες στην προσπάθεια να συμπεριληφθεί σχετική διάταξη στο νομοθέτημα του Μεταναστευτικού Κώδικα, δείχνουν πως η Πολιτεία δεν έχει συνειδητοποιήσει ή δεν θέλει να παραδεχθεί πως οι διακηρύξεις για αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους μένουν λόγια κενά, όταν δεν συνοδεύονται από εγγυήσεις και προστασία για τα θύματα.

© GIORGOS MOUTAFIS

Σε κάθε περίπτωση, η εξάλειψη της ρατσιστικής βίας απαιτεί χρόνο και κόπο. Το δηλητήριο του ρατσισμού φωλιάζει στο υποσυνείδητο μεγάλης μερίδας του πληθυσμού, παραλύει τα αντανάκλαστικά της λογικής, μετατρέπει το φόβο και την απόγνωση για μια σειρά προβλήματα σε αντιπαλότητα με τον «άλλο», το «διαφορετικό» και, κυρίως, τον «ξένο». Ακόμη και οι υπόρρητες εκφάνσεις του μπορεί εύκολα να μετατραπούν σε γενικότερη δαιμονοποίηση, θεσμοθετημένη διάκριση, λεκτική επίθεση ή και έγκλημα μίσους, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και έλλειψης εμπιστοσύνης στους πολιτικούς θεσμούς. Και όταν βέβαια φορείς της απρόκλητης ρατσιστικής βίας είναι ακροδεξιές ομάδες, η απειλή στρέφεται κατά της ίδιας της κοινωνίας και του Κράτους Δικαίου.

Δεν μπορούν να υπάρξουν στην πράξη δικαιώματα, προοπτικές ενσωμάτωσης στην κοινωνία, προϋποθέσεις κοινωνικής συνοχής, όταν απειλείται η ίδια η ζωή και σωματική ακεραιότητα των μεταναστών και προσφύγων. Για αυτό και η Ύπατη Αρμοστεία θεωρεί την πρόληψη της ρατσιστικής βίας και τη γενικότερη προώθηση της ανοχής στην κοινωνία, ως απαραίτητο προαπαιτούμενο για την απολαυή των όποιων δικαιωμάτων αναγνωρίζει ο νόμος για τους πρόσφυγες.

Προγράμματα όπως αυτό του «Enough», δεν είναι μόνο χρήσιμα, αλλά απαραίτητα. Νομική συνδρομή, ιατρική περίθαλψη, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη, δεν είναι μόνο υπηρεσίες αναγκαίες για τα θύματα, σε μια εποχή γενικότερα φειδωλή σε μέτρα προνοιακής πολιτικής. Είναι βάλσαμο σε κορμιά που φέρουν τα σημάδια της βαρβαρότητας, παρηγοριά κι ελπίδα σε ψυχές τραυματισμένες από το φόβο, γέφυρες κατανόησης και αλληλεγγύης με τον Άλλο.

Κωστής Παπαϊωάννου

Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Συντονιστής του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.

Το 2013 αποτελεί χρονιά κομβικής σημασίας για την εξέλιξη του ρατσιστικού φαινομένου στην Ελλάδα. Οι δραματικές εξελίξεις των τελευταίων μηνών μετά την δολοφονία του Παύλου Φύσσα, η ποινική έρευνα, η προφυλάκιση προσώπων που φέρεται να εμπλέκονταν στην δολοφονία καθώς και ηγετικών στελεχών της Χρυσής Αυγής με σοβαρές κατηγορίες, δεν αρκούν για να αμβλυνθεί η πεποίθηση πως οι Αρχές άργησαν πολύ να αναγνωρίσουν την ύπαρξη, το μέγεθος, τα χαρακτηριστικά και την ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου της ρατσιστικής βίας. Δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε τη μακροχρόνια θεσμική ανοχή στο έγκλημα με ρατσιστικό πρόσημο. Δεν μπορούμε επίσης να μην επισημάνουμε πως η αντιρατσιστική ρητορική πρέπει διαρκώς να αντανάκλαται σε συγκεκριμένα και συνεπή μέτρα. Στο επίπεδο αυτό, τα θεσμικά ελλείμματα παραμένουν. Ως τέτοιο μπορεί να θεωρηθεί η μη παροχή εγγυήσεων για

© GIORGOS MOUTAFIS

τη δυνατότητα καταγγελίας από πρόσωπα που έπεσαν θύματα ρατσιστικής βίας αλλά δεν διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα. Η αποτελεσματική πρόληψη και καταστολή του ρατσιστικού εγκλήματος προϋποθέτει την πραγματική δυνατότητα του θύματος να το καταγγείλει υπό ασφαλείς συνθήκες, χωρίς φόβο να βρεθεί σε δυσμενή θέση, ικανή να το αποτρέψει από την καταγγελία. Η σύσταση των Τμημάτων και Γραφείων της ΕΛΑΣ για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας είναι αναγκαία αλλά όχι επαρκής συνθήκη για την αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου. Απαιτούνται παράλληλα προϋποθέσεις που δεν έχουν ακόμα εκπληρωθεί, όπως η διαφανής και αντικειμενική διαδικασία επιλογής των στελεχών, η εξειδικευμένη εκπαίδευση, η δυνατότητα καταγγελίας από θύματα ρατσιστικής βίας χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, η διερεύνηση και καταδίκη έκνομων ενεργειών αστυνομικών οργάνων με ρατσιστικό κίνητρο. Η σημαντική αύξηση των περιστατικών όπου η αστυνομική συνδέεται με τη ρατσιστική βία, όταν δηλαδή οι δράστες είναι μέλη των σωμάτων ασφαλείας, προξενεί ιδιαίτερη ανησυχία. Η κουλτούρα ατιμωρησίας για τέτοιες πράξεις ενισχύεται από την ανυπαρξία αποτελεσματικού ανεξάρτητου μηχανισμού διερεύνησης των καταγγελιών για αστυνομική βία και αυθαιρεσία, σύμφωνα με τις συστάσεις των διεθνών οργάνων. Η κουλτούρα αυτή ενισχύεται και από πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες που σκοπό έχουν να ορθώσουν τείχος προστασίας γύρω από επίορκους δημόσιους λειτουργούς τρομοκρατώντας τα θύματα της βίας τους.

Αποτελεί πρωτίστως ευθύνη των αρχών η συστηματική καταγραφή των ρατσιστικών εγκλημάτων. Μία ευνομούμενη πολιτεία οφείλει να επιδιώκει την αναγνώριση, καταγραφή και δίωξη των ρατσιστικών εγκλημάτων. Αντίθετα, η ολιγωρία στην αναγνώριση και την αντιμετώπιση του φαινομένου από τις αρμόδιες κρατικές αρχές συντηρεί και διαχέει την πεποίθηση ότι παρόμοιες εγκληματικές συμπεριφορές γίνονται ανεκτές, τροφοδοτώντας εντάσεις που διαρρηγνύουν την κοινωνική συνοχή και υπονομεύουν τις βασικές αρχές ενός κράτους δικαίου. Για τους παραπάνω λόγους, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να σχηματιστεί η εντύπωση ότι η χώρα μας έχει αντιμετωπίσει επαρκώς το πρόβλημα της ρατσιστικής βίας. Ειδικά στην τωρινή συγκυρία, απαιτείται επιπλέον ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των υπερασπιστών των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μαρτύρων των ρατσιστικών επιθέσεων οι οποίοι ενδέχεται να στοχοποιηθούν λόγω αυτών τους των ιδιοτήτων.

Νίκος Τζαβάρας

Ψυχίατρος – Καθηγητής Ψυχιατρικής

Η ξενοφοβία και η άμεσα σχετιζόμενη βία που εκδηλώνεται ποικιλοτρόπως ανήκουν σε κοινωνικά φαινόμενα των οποίων η ισχυρή παρουσία έχει μόνιμα εγκατασταθεί τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα. Είναι μία αυτονόητη παραδοξότητα πως οι σχετικώς πρόσφατες ιστορικές εξελίξεις που ευνοούν την επαφή με αλλοδαπούς αποτελούν ταυτόχρονα την προϋπόθεση για την ανάδειξη προκαταλήψε-

ων, την έντονη και ως προς τα αίτια της αδιασαφηνίστη εκθρόνιση κατά των ανοίκειων ξένων. Όταν μιλούμε για προκαταλήψεις αναφερόμαστε σε συχνά ακλόνητες πεποιθήσεις οι οποίες, ενώ για μεγάλα χρονικά διαστήματα μπορούν να παραμένουν σε μία ελλοχεύουσα ενδοψυχική κατάσταση, επαναδραστηριοποιούνται κάτω από συνθήκες πολιτικής ή οικονομικής κρίσης. Θα σημείωνα πως η παράδοση του εθνικισμού, της μεγαλομανιακής διόγκωσης του ρόλου της φυλής, της υπέρτερης βιολογικής και πνευματικής υπόστασης συναποτελούν μία ιδεολογική αφετηρία για την ενσυνείδητη ή και προσυνειδητή συντήρηση ενός αποθέματος ριζωμένων παρανοειδών αντιλήψεων. Εφόσον η περιβάλλουσα πραγματικότητα δεν εμφανίζεται απειλητική οι πολίτες μιας χώρας δεν κατατείνουν στην εξωτερίκευση ξενοφοβικών τάσεων οι οποίες δημιουργούνται αντισταθμιστικά για την ενίσχυση του ατομικού Εγώ. Σε περιπτώσεις ωστόσο όπου συνθήκες κρίσης δεν είναι δυνατό να ερμηνευθούν ή να αντιμετωπισθούν με την συνηθισμένη ερμηνευτική ευκολία, τότε η προκατάληψη κατά των αλλότριων προσφέρει μία εξήγηση για τις απρόσμενες δοκιμασίες τις οποίες αντιμετωπίζει τόσο η κοινωνία όσο και το υποκείμενο. Οι προκαταλήψεις μετατρέπονται σ' ένα καταφύγιο ιδεοληψιών με μία σειρά συνοδευτικών επιπτώσεων.

Έτσι ο φτωχός, βρομερός αλλοδαπός, ο νέγρος ή εκείνος με το σταχτί δέρμα, ο εβραίος αποτελούν μιάσματα των οποίων το άγγιγμα θα μπορούσε να μολύνει. Παράλληλα αποδίδεται εντούτοις η κακοδαιμονία στους ίδιους τους στιγματισμένους των οποίων ο οικονομικός ρόλος εμφανίζεται υπερτροφικός από τη στιγμή που δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα της χώρας υποδοχής. Πίσω από τον τρόπο της επαφής, δηλαδή της προσέγγισης και κατανόησης του ξένου, διαμορφώνεται η ασυνείδητη απαίτηση της κάθαρσης και ακόμη της βίαιης εξάλειψης του μολύσματος. Εξαιτίας του αλληλοκαθορισμού φόβου και επιθετικότητας καθίστανται ακόμη περισσότερο δυσδιάκριτες οι ουσιαστικές αφορμές της ιστορικής δραματικής καμπίς. Για να αποφευχθεί η δυσφορία της ορθολογικής κριτικής και αυτοκριτικής, η επιθετικότητα κατά του Εγώ διοχετεύεται προς τα έξω. Η απλουστευτική σκέψη προσφέρεται έτσι στον εκδαιμονισμό της επικίνδυνης ράτσας εκτρέφοντας παράλληλα την συνθηματολογία ενός εκδικητικού ολοκληρωτισμού που επικυρώνει και συντηρεί την ατομική και συλλογική παραποίηση της πραγματικότητας. Στο πλαίσιο της συγκρότησης ομάδων ή και μαζικών συσπειρώσεων η προκατάληψη της ξενοφοβίας οδηγεί στον φανατισμό ώστε να εξαλειφθεί η οποιαδήποτε αμφισβήτηση της. Δεν είναι συμπτωματικό το ότι ο φανατισμός επιδιώκεται και προωθείται αρχικώς στις εσωτερικές δομές, στα στελέχη και οπαδούς ενός κόμματος με ολοκληρωτική ιδεολογία, από τους οποίους αξιώνεται υπακοή και συμμόρφωση ώστε να αποτελέσουν ένα πρότυπο 'ορδής'. Η αίγλη της επιτρεπόμενης βίας και επιθετικότητας απορροφάται από την ψευδαίσθηση ενός απόμου με φασιστικές προτιμήσεις που πείθεται για την απόκτηση της παντοδυναμίας του, ενώ παραμένει ουσιαστικά ένα ελεγχόμενο εξάρτημα. Εκείνο που προέχει είναι η συνεχής προσπάθεια μιας ουσιαστικής διαφωτιστικής ενημέρωσης τόσο κατά την πορεία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης των νέων όσο και στο πλαίσιο των δημοκρατικών θεσμών που λειτουργούν σε μία δημοκρατία. Αναμφισβήτητα πρόκειται για ένα δύσκολο αίτημα γιατί, όπως άλλωστε αποδεικνύουν

ανάλογες επιλογές σε ευρωπαϊκές χώρες, μόνο η μακρά χρονική διάρκεια της υιοθέτησης του μπορεί να προκαλέσει ρήγματα στην ξενοφοβική προκατάληψη. Αφετηρία των στόχων οφείλει να παραμείνει η κατανόηση των προβλημάτων και των πολιτισμικών ιδιομορφιών όλων εκείνων που βρίσκονται κυρίως ως μετανάστες στην Ελλάδα για να συνειδητοποιηθούν οι ομοιότητες ανάμεσα σε αυτούς και στον γηγενή πληθυσμό. Μία τέτοια εξακολουθητικά επιχειρούμενη ταύτιση ενισχύει επίσης την αλληλεγγύη μαζί τους και συνδράμει στη στήριξη των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται με μεγάλες θυσίες για την αρωγή του μεταναστευτικού πληθυσμού. Παράλληλα δεν πρέπει να λησμονείται ότι η διακίνηση των ανθρώπων ανάμεσα σε διαφορετικές περιοχές θα παραμείνει ένα μείζον και αναπόδραστο πρόβλημα της ιστορικής φάσης που διερχόμαστε.

Δημήτρης Ψαρράς,

Δημοσιογράφος της «Εφημερίδας των Συντακτών»

Το βάθος του ουρανού είναι μαύρο

Χάρη στην ύπαρξη των Γιατρών του Κόσμου και άλλων ομάδων ανθρωπιστικής δράσης γνωρίζουμε εδώ και λίγα χρόνια ότι η χώρα μας είναι πεδίο εκδήλωσης ρατσιστικών επιθέσεων εις βάρος ανυπεράσπιστων ομάδων του πληθυσμού. Η ελληνική κοινωνία ζούσε εδώ και πολλές δεκαετίες με την ψευδαίσθηση ότι η χώρα μας είναι απαλλαγμένη από τα φαινόμενα της ρατσιστικής βίας που άρχισαν να εκδηλώνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ενώ και όσα επεισόδια θα μπορούσαν να ενταχθούν σ' αυτή την κατηγορία, με μεγάλη ευκολία ερμηνεύονταν ως μεμονωμένα περιστατικά και οι δράστες τους χαρακτηρίζονταν "σαλεμένοι" και πάντως οι πράξεις απογυμνώνονταν από κάθε πολιτικό χαρακτηριστικό.

Μακάρι να ήταν έτσι. Εδώ και πολλές δεκαετίες η Ελλάδα συμπεριλαμβανόταν μαζί με την Ισπανία και την Πορτογαλία στις τρεις μοναδικές ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες δεν ευδοκίμούσε κανενός είδους ακροδεξιό πολιτικό μόρφωμα. Η ερμηνεία των πολιτικών επιστημόνων γι' αυτή την ιδιαιτερότητα των τριών μεσογειακών χωρών ήταν ότι κι οι τρεις βγήκαν περίπου την ίδια περίοδο (στα μέσα της δεκαετίας του 1970) από στρατιωτικές δικτατορίες, και κατά συνέπεια οι πολίτες τους είχαν πικρά πείρα από τη διακυβέρνηση της ακροδεξιότητας και δεν είχαν καμιά διάθεση να ξαναζήσουν κάτι παρόμοιο.

Μόνο που αυτό δεν σημαίνει ότι οι ιδέες της Ακροδεξιότητας εξαφανίστηκαν από την Ελλάδα. Επί χρόνια σέρνονταν στο περιθώριο της πολιτικής ζωής, ενώ κατά καιρούς ξεπηδούσαν και στο προσκήνιο και μάλιστα διεκδικούσαν την ηγεμονία. Το ζήσαμε στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν συνέπεσε ο εθνικιστικός πυρετός γύρω από το Μακεδονικό με την πρώτη είσοδο μεταναστών από τα Βαλκάνια και κυρίως την Αλβανία στην Ελλάδα. Μέσα σε λίγα χρόνια, η χώρα μας, σύμφωνα με τις έρευνες του Ευρωβαρόμετρου υπέστη μια πραγματική μετάλλαξη. Ενώ το 1991 κατείχε τη θέση της πιο φιλόξενης και ανεκτικής

χώρας μεταξύ των δεκαπέντε ευρωπαϊκών κρατών, τέσσερα χρόνια αργότερα κατρακύλησε στη θέση της λιγότερο ανεκτικής και πιο ξενόφοβης. Και παρά το γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη της χώρας μέχρι τα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη συνεισφορά του εργατικού δυναμικού των μεταναστών, δεν έπαυαν να αναπαράγονται κάθε λογής ρατσιστικά στερεότυπα, ενώ τα μέσα ενημέρωσης αποδίδονταν σε ανταγωνισμό υπερπροβολής της «εγκληματικότητας των αλλοδαπών». Το 2000 εκδηλώθηκε αυτή η ρατσιστική αναδίπλωση της ελληνικής κοινωνίας με το λαϊκό κίνημα κατά της απόφασης της κυβέρνησης να απαλείψει το θρήσκευμα από τις αστυνομικές ταυτότητες. Ήταν η ώρα να αποκτήσει και πολιτική διάσταση αυτό το πολιτικό ρεύμα, κάτι που συνέβη με την ίδρυση του ΛΑΟΣ, ενός ανοιχτά ρατσιστικού, αντιμεταναστευτικού και αντισημιτικού μορφώματος, το οποίο κατόρθωσε να επιβάλει τη δική του ατζέντα στην πολιτική ζωή και να κυριαρχήσει στον δημόσιο πολιτικό λόγο, κυρίως μέσω των τηλεοπτικών του επιδόσεων. Η ανάδειξη του ΛΑΟΣ ως κυβερνητικού εταίρου από τη Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ με την κυβέρνηση Παπαδήμου τον Νοέμβριο του 2011 υπήρξε άλλος ένας σταθμός στη βαθμιαία νομιμοποίηση του πολιτικού ρατσισμού ως απάντησης στην ολόπλευρη κοινωνική κρίση.

Η Χρυσή Αυγή δεν έκανε τίποτα άλλο από το να εκμεταλλευτεί τη συρρίκνωση του ΛΑΟΣ και να ριζοσπαστικοποιήσει ακόμα περισσότερο τη ρατσιστική ρητορική, ενώ ταυτόχρονα εκλαΐκευσε την άσκηση ρατσιστικής βίας, προβάλλοντάς την ακόμα και μπροστά στις τηλεοπτικές κάμερες.

Χρειάστηκε δυστυχώς να υπάρξει ένας νεκρός με ελληνική υπηκοότητα, μέχρις ότου κινητοποιηθεί εναντίον της ναζιστικής βίας η κοινωνία και μέχρις ότου ενεργοποιηθούν οι δικτικές αρχές και η δικαιοσύνη. Η συλλογική αδιαφορία απέναντι στις δεκάδες θύματα που είχαν μέχρι τότε στοιχίσει οι νυκτερινές επιδρομές των Ταγμάτων Εφόδου θα μείνει στίγμα στη σύγχρονη ελληνική ιστορία. Αλλά ακόμα και σήμερα η υπόθεση των ρατσιστικών εγκλημάτων δεν φαίνεται να έχει πάρει οριστικά το δρόμο της επίλυσης. Υπάρχουν ακόμα και σήμερα εκείνοι που αμφισβητούν τις διώξεις εναντίον της Χρυσής Αυγής, ενώ τα δυο κόμματα που συγκυβερνούν δεν έχουν πάψει να δελεάζονται από τα συνθήματα της ναζιστικής οργάνωσης και κάποια κυβερνητικά στελέχη συνεχίζουν να κολακεύουν τους ψηφοφόρους της. Το αντιρατσιστικό νομοσχέδιο παραμένει κρυμμένο σε κάποιο συρτάρι του υπουργείου Δικαιοσύνης, παρά το γεγονός ότι έχει εξαγγελθεί η ψήφισή του τουλάχιστον τρεις φορές. Όσο για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που καταγγέλλουν ρατσιστικά εγκλήματα εις βάρος τους, παραμένουν εκτεθειμένοι στις εκδικητικές διαθέσεις των καταγγελλόμενων, ενώ ακόμα και οι συγγενείς θυμάτων κινδυνεύουν να βρεθούν κατηγορούμενοι αν διεκδικήσουν το δίκιο τους.

Αν δεν αντιμετωπίσουμε κατάματα το πρόβλημα, δεν μπορεί να υπάρξει και λύση. Απ' αυτή την άποψη η συμβολή των Πατρών του Κόσμου και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες είναι πολύτιμη.

6. Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Την τελευταία δεκαετία, οι Πατροί του Κόσμου επισκέπτονται σταθερά σχολικές μονάδες σε όλη την επικράτεια στο πλαίσιο υλοποίησης πλήθους δράσεων. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος πραγματοποίησαν 22 παρουσιάσεις σε 12 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αττική που βρίσκονται σε περιοχές με έντονο το φαινόμενο της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Κύριος στόχος των εκπαιδευτικών επισκέψεων ήταν η προώθηση του σεβασμού στη διαφορετικότητα και η δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος ώστε να διερευνηθεί η έκταση του ρατσισμού εντός των σχολικών κοινοτήτων. Οι σχολικές μονάδες βρίσκονταν κυρίως στις περιοχές του Κέντρου της Αθήνας ενώ υπήρξαν και διευθυντές από σχολεία τόσο πρωτοβάθμιας όσο και δευτεροβάθμιας εκπαιδευτικής βαθμίδας, των δυτικών και ανατολικών προαστίων όπου αιτήθηκαν την πραγματοποίηση επίσκεψης.

Το κοινό αποτελούσαν κατά μέσο όρο 40 μαθητές και η παρουσίαση είχε διάρκεια 45 λεπτών το λιγότερο κάθε φορά. Στόχος της παρουσίασης ήταν να δημιουργήσει ερεθίσματα στους μαθητές για κριτική σκέψη πάνω στο ζήτημα και να τους θέσει στη διαδικασία επεξεργασίας των όποιων ξενοφοβικών σκέψεων και συναισθημάτων. Μέσα από τη παρουσίαση ο μαθητής είχε την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με την έννοια της μετανάστευσης, του πρόσφυγα, του ασύλου αλλά και να συζητήσει τους λόγους της μετακίνησης μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων από μία χώρα σε κάποια άλλη. Επίσης, κατά τη διάρκεια της παρουσίασης γινόταν μια μικρή εισαγωγή στο έργο των φορέων και τις δράσεις τους για την υποστήριξη των μεταναστευτικών ομάδων ενώ αναλύονταν κοινωνιολογικές έννοιες όπως το στερεότυπο, η προκατάληψη, η αποδοχή ή η απόρριψη της διαφορετικότητας, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η κοινωνική ένταξη κτλ.

Σε όλα τα σχολεία υπήρχε θερμή υποδοχή των δράσεων του προγράμματος καθώς και μεγάλη συμμετοχή από τους μαθητές. Θα μπορούσαμε όμως, να πούμε πως διαφάνηκαν αρκετές ξενοφοβικές διαθέσεις από μαθητές οι οποίοι αναπαρήγαγαν στερεοτυπικά μία αντίληψη πολιτισμικής ανωτερότητας των Ελλήνων έναντι του μεταναστευτικού πληθυσμού, πάραυτα στις περισσότερες των περιπτώσεων υπήρξαν διαλλακτικοί και μετά τη διαδικασία της παρουσίασης έδειχναν ιδιαίτερως προβληματισμένοι για αυτές.

Λίγοι ήταν οι μαθητές οι οποίοι αναπαρήγαγαν ρητορική μίσους κατά μεταναστών και στάθηκαν αδιάλλακτοι στην άποψη τους ενώ υπήρξαν και μαθητές οι οποίοι κατήγγειλαν ανοιχτά γεγονότα ρατσιστικού μένους στις γειτονιές τους και στα σχολεία τους.

Η καταγραφή των μαρτυριών ανίχνευσε και την παρουσία ενδοσχολικής βίας. Αρκετοί μαθητές ανέφεραν περιστατικά περιθωριοποίησης, εκφοβισμού αλλά και πρόκλησης σωματικού και ψυχικού πόνου εις βάρος μεταναστών μαθητών, φαινόμενα που το ίδιο το σχολείο δείχνει ανήμπορο να τα διαχειριστεί.

Αυτού του τύπου η βία φαίνεται να εισάγεται από τη γειτονιά στο σχολείο και να επιστρέφει ξανά στη γειτονιά. Από τα ρατσιστικά «ραβασάκια» εκφοβισμού σε μετανάστες συμμαθητές, στα μισαλλόδοξα εθνικιστικά γκράφιτι στους τοίχους των σχολείων και των συνοικιών και από εκεί στην απομόνωση από τις «παρέες» και στον ευρύτερο κοινωνικό αποκλεισμό και το στιγματισμό των «μη Ελλήνων», προσθέτοντας με αυτό τον τρόπο ακόμα ένα τροχοπέδη στη κοινωνικοποίηση και συνεπώς στην ένταξη των μεταναστών μαθητών.

Πάραυτα η εμπειρία των σχολείων απέδειξε πως η πλειοψηφία των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών στέκεται κριτικά και με ανοιχτό μυαλό απέναντι στις όποιες ξενοφοβικές και ρατσιστικές τάσεις της κοινωνίας δείχνοντας δεκτική και πρόθυμη να ξεπεράσει εσφαλμένες αντιλήψεις και πρακτικές με απώτερο σκοπό την αποδοχή του διαφορετικού, τη συμφιλίωση και την αρμονική κοινωνική συνύπαρξη.

Η καλή θέληση όμως είναι μόνο το πρώτο βήμα, ορισμένοι από τους μαθητές σχολίασαν πως φοβούνται να μιλήσουν για τον εκφοβισμό που υπόκεινται και νιώθουν αβοήθητοι απέναντι σε αυτούς τους λίγους συμμαθητές τους που προβαίνουν σε αυτές τις βίαιες συμπεριφορές. Αντιλαμβανόμαστε συνεπώς πως υπάρχει αρκετός χώρος και επιβάλλεται να γίνουν περισσότερα βήματα με σχεδιασμό και μεθοδικότητα τόσο για την αντιμετώπιση όσο και για τη πρόληψη της ξενοφοβίας και των γεγονότων που την συνοδεύουν μέσα στα σχολεία αλλά και μέσα στη κοινότητα.

Για αυτό το λόγο είναι επιτακτική η εφαρμογή πρακτικών διδασκαλίας που να προάγουν το δημοκρατικό πνεύμα, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, την διαφορετικότητα και την πολυπολυτισμικότητα. Όσο θα απουσιάζουν από το ελληνικό σχολείο διαπολιτισμικές παιδαγωγικές μέθοδοι και ψυχοκοινωνικές υποστηρικτικές υπηρεσίες, τόσο περισσότερο θα προκύπτουν δυσκολίες ένταξης των μεταναστών μαθητών και τόσο οι Έλληνες μαθητές θα είναι επιρρεπείς στην υιοθέτηση των όποιων ρητορικών μίσους κατά του μεταναστευτικού και όχι μόνο πληθυσμού.

Μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης όσοι μαθητές ενδιαφέρονταν μπορούσαν ανώνυμα, να σημειώσουν μία προσωπική τους εμπειρία σχετική με ξενοφοβικές συμπεριφορές σε ένα φύλλο χαρτί. Κάποιες από τις εμπειρίες – μαρτυρίες των μαθητών που πολλές φορές βρέθηκαν στη θέση του πομπού αλλά και του δέκτη δημοσιεύονται με μοναδικό σκοπό να μεταφερθεί ο λόγος τους στη κοινωνία.

Η ~~Φιλιππίνες~~ Η φιλιππινέζικη
Πρεσβεία λέει πως πρέπει εμείς
οι φιλιππινέζοι να ετοιμάσουμε
κατά την 10^η μμ. ομάδα για
ρατσιστική ομάδα ισχυρίζεται ξένους.

• Τον πήρα μίχαρη το δερνουν συνέχεια
• και τον χτυπάνε τα άλλα παιδιά του
• περνούν τα λεπτά αλλά όχι μόνο στο σχολείο
• και εξωσχολική

Όταν ήμουνα σε δημοτικό ήτον ένα κορίτσι
που ήταλε από τη ξιφία και τα παιδιά
τον κοροιδεύανε και τον χε-πό-χανε
αυτό κατά τη δική μου α'νομή δεν
ήταν να χιλεται ποτέ

Στην πολυκατοικία μου είναι μια φίλη
και μου λέει ότι οι αλβανοί είναι κακοί
ανθρώποι, και είχε στην φίλη μου χθες. Εμείς
Γιορτάσαμε την 28^η Οκτωβρίου και Είπαμε
Ζήτω Ελλάδα. Είπαμε πάντα θα νικάμε
και τους αλβανούς και του κακού θα
διοξάμε. Δεν μου αρέσει καθόλου
και είναι και φίλη, αλλά μάλλον
δεν είναι πραγματική φίλη.

Λένε τότε που υπάρχει ένα παιδί που είναι
από την Αιγύπτο που δεν έχει μπει ακόμα
από τα άλλα παιδιά, ~~αλλά~~ τα
περισσότερα παιδιά της τάξης ~~από~~ του αίσταται
με υβριστικά λόγια και επίσης καμία φορά
τρακούνε με αυλακτικά. Πολλές φορές επίσης
του προσβάλουν λιπαστά σε άλλα παιδιά και
του κακό βεταχέ ψήφεται. Δυστυχώς ~~αλλά~~
~~επειδή~~ αυτό το παιδί δεν έχει πατέρα
να κάνει και στα δύσκολα βρει πολλή
φύση μόνος του. Όπως με αυτά τα παιδιά
και πατέρα (στην ψήφισή) και ακόμα και τότε
βρίσκεται και ~~επειδή~~ βεταχέ.

Καθόμουν μια μέρα στη πλατφόρμα με την
μητέρα μου και με τη φίλη της μητέρας μου.
Η μητέρα μου είναι καυσαυτοκίνητο και φοράει
μαντίλα αλλά η φίλη της όχι. Ήταν κάπνισ που
φορούσαν μαύρα μας δίδασκε από την
πλατφόρμα και η μητέρα μου φορούσε μαντίλα
αλλά δεν δίδασκε τη φίλη της γιατί
δεν φορούσε μαντίλα.

Πριν 2 χρόνια είχαμε ένα παιδί που
το έλεγαν Νίκο Σουάνεκ. Το παιδί
αυτό επειδή ήταν Πολωνός έρχονταν
σπαρτάρες από ένα άλλο παιδί με
ανυπόληπτα να φύγει από το σχολείο.

Εξω μια φορά είπαν με τον γέγονο
τον Διονύση και τον Μιχάλη και
βλέπουμε τον κίτσο μας τον
Πάρη τον μαυριδερό και είδαμε
κάποια άτομα να τον βράννε
προσπαθήσαμε να τον βοηθήσουμε
αλλά θα θέσαμε σε κίνδυνο τη
φυγή μας και χιαυτό δεν το
κάναμε. Ο ~~Πάρης~~ Πάρης μεζά την
μάχη έγινε κατ'άμαυρος από το
ξύλο αλλά δεν είχε σοβαρά
τραύματα. Από τότε ο Πάρης
δεν έχει ξαναβγεί από το σπίτι
του και περνάει τον χρόνο του
στον υπολογιστή.

Ήμουν μια μέρα στο μέσο με τον πατέρα μου.
Μεζά από λίγα λεπτά αβούξεε στα θορίβια. Από
εξω του μέσο ήταν ένας Αφρικανός και έρχετο να
εμβεί στο δυο Έλληνες. Βγήνω στο το μέσο με
τον πατέρα μου και ο πατέρας μου πήνει τους δυο
Έλληνες αρχίζων να παίζουν ξίλο μαζί και γω
και αβίω επαν στον πατέρα μου θα ε γράφαμε
και θα σε βρούμε και τότε την εκείσε βρήκει.
Ο Μπαμπας μου δεν τους αβούσε και με τον
τραυματισμένο Αφρικανό και κατέσαμε αβούχοπο
γιατί είχε τραύματα στο κεφάλι. ~~Μεζά~~
~~Μεζά~~

Τέλος

• Όταν κάποιος "ξένος" περνάει στο δρόμο
και οι μερίτοι (γέροντες) τους αποφεύγουν.
~~Μεζά~~ ~~Μεζά~~ ~~Μεζά~~

Νηπιόν στο τρώει και για κατέλα δεν
κάθρεσεν γυναική θέση του υπήρξε κνή
γύου και γύου επείδη η κατέλα του καθόταν
δίπλα ήταν γελαυφή. Προσωπικά θύμωσα
πολύ και τήνα και κάθρεσα ενώ στην θέση.
Το θάρρησα εντελώς κατό και ανεξέλεγκτο. αυτό
που έκανε η κατέλα, πως γίνεται να θάρρηται
έτσι ένας άνθρωπος.

Ο ρατσισμός στη χώρα μας εμφανίζεται σε κάθε
δραμέα, σε κάθε στενό. Μηνός να βγεις ~~από~~ σε κάποιο
πάρκο, και θα δεις στα παγκάκια γραμμένα με
σημεία ή μαρκαδόρους "ΞΕΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑ". Μέχρι και στην εκκλησία θάρρουνε στους
τοιχούς ή στα πατώματα "ΔΕΝ ΔΕΧΟΜΑΣΤΕ
ΞΕΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΜΟΝΟ ΕΛΛΗΝΕΣ". Δεν
καταλαβαίνω αυτή τη λογική. Είμαι κατά του
ρατσισμού. Αμα δεις κάποιον έναν σκουρόχρωμο
άνθρωπο, ΔΕΝ σημαίνει ότι είναι δοσολύπες
όσοι οι άνθρωποι έχουνε κάτι καλό. Αλλά δεν
το βλέπουν οι άνθρωποι. Όσοι προσηγοθούν να
δουν το άσχημο σε κάποιον. Αν κοιτάξουν όμοια
πιο βαθιά, θα δουν πόσο καλή καρδιά έχουν.
ΟΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ!!!

Όταν ήταν στην Τίλια και βγήκε μια γριά και
άρχισε να μας βόσκει με το λάδι και φώναζε
βυζες από εδώ κυκλοφόρουσιν αλλά ~~το~~ όταν της
είπαμε ου • είπαμε από Ρουμανία μας βυζες
στην γριά και μας είπε ότι τους Ρουμανούς τους
βυζάει αλλά τους αλβανούς όχι.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει θεραπεία και αποτελεσματική βοήθεια σε βάθος χρόνου χωρίς τη θέσπιση δίκαιης κοινωνικής νομοθεσίας.

Το 2013, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε, μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα, 166 περιστατικά ρατσιστικής βίας με 200 θύματα: τα 143 περιστατικά (με 177 θύματα) αφορούν μετανάστες ή πρόσφυγες, ενώ τα υπόλοιπα 22 ήταν κατά ΛΟΑΤ ατόμων και 1 εναντίον υπερασπίστριας ανθρωπίνων δικαιωμάτων (συνηγόρου θυμάτων).

Περιστατικά ρατσιστικής βίας και ξενοφοβίας χρονολογούνται πολύ πριν το 2013 και είναι ευρέως αποδεκτό πως οι επίσημες Αρχές της χώρας άργησαν να αναγνωρίσουν την ύπαρξη τους αλλά και την ανάγκη ανάληψης άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση του. Εντούτοις, το μέγεθος του προβλήματος φαίνεται να είναι αντιληπτό από ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας. Χαρακτηριστική παραμένει η ευρωπαϊκή δημοσκόπηση του 2012, στην οποία επτά στους 10 ερωτηθέντες θεωρούν εξαιρετικά διαδεδομένες τις φυλετικές διακρίσεις, ενώ ένας σημαντικός αριθμός ατόμων (33%) είχε υπάρξει αυτόπτης ή αυτήκοος μάρτυρας διάκρισης εις βάρος τρίτου. Τέλος, περίπου οι μισοί ερωτηθέντες (46%) θεωρούσαν αναποτελεσματικές τις προσπάθειες του κράτους για την εξάλειψη του φαινομένου.¹⁷

Η σύσταση Τμημάτων και Γραφείων της Ελληνικής Αστυνομίας¹⁸ με αποστολή «την πρόληψη και δίωξη αδικημάτων που διαπράττονται σε βάρος προσώπων ή ομάδας προσώπων αποκλειστικά και μόνο λόγω της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής ή του θρησκευματός τους» αποτέλεσε ένα θετικό βήμα, το ίδιο και η δημιουργία του τηλεφωνικού κέντρου καταγγελιών και ενημέρωσης 11414, μέσω του οποίου είναι δυνατή η άμεση υποβολή καταγγελιών για περιστατικά ρατσιστικής βίας και η παροχή σχετικής ενημέρωσης στους ενδιαφερόμενους. Η λειτουργία τους όμως παραμένει ανεπαρκής. Η Ελλάδα στην η έκθεση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατατάσσεται στην κατώτατη ποιοτική κατηγορία σε ότι αφορά τους μηχανισμούς καταγραφής και δημοσιοποίησης δεδομένων σχετικών με τα εγκλήματα μίσους.¹⁹

Στις θετικές πρωτοβουλίες συγκαταλέγεται και ο ορισμός εισαγγελέων αρμόδιων για τη συγκέντρωση και εποπτεία των υποθέσεων φυλετικού μίσους, ρατσισμού και ξενοφοβίας.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που δεν έχει τύχει της δέουσας αντιμετώπισης παραμένει η προστασία των θυμάτων. Μεγάλος αριθμός των θυμάτων που υποστηρίχθηκε στον ένα χρόνο λειτουργίας του προγράμματος ήταν μετανάστες χωρίς έγγραφα παραμονής. Τα θύματα δεν είχαν ουσιαστικά καμία δυνατότητα να προβούν σε καταγγελία της ρατσιστικής επίθεσης χωρίς το φόβο να συλληφθούν και να απελαθούν. Η υπερθεμάτιση της κατάστασης που βιώνουν τα θύματα που στερούνται διοικητικών εγγράφων σε καμία περίπτωση δεν υπονοεί πως η διαδικασία της καταγγελίας και της από-

¹⁷ E.C.2012, Special Euro barometer 393 Discrimination in the EU in 2012.

¹⁸ Προεδρικό Διάταγμα 132, «ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ – ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ Π.Δ. 14/2001 (Α' 12)». Φύλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως 239, 11 Δεκεμβρίου 2012.

¹⁹ Βλ. Fundamental Rights Agency, "Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights", Νοέμβριος 2012, σελ. 8-9.

δειξης της ρατσιστικής πράξης αποτελεί εύκολη διαδικασία για τις υπόλοιπες κατηγορίες των θυμάτων.

Το πιο ανησυχητικό φαινόμενο παραμένει η αποδοχή της ατιμωρησίας από ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας, η εξοικείωση με τη ρητορική του μίσους και η αποδοχή ρατσιστικών πρακτικών ως μέρος της ζωής μας.

Προτάσεις προς τις αρμόδιες επίσημες αρχές και φορείς

- Να εγκαθιδρυθεί και να τεθεί σε λειτουργία ένα επίσημο και αποτελεσματικό ενιαίο σύστημα καταγραφής και παρακολούθησης των κρουσμάτων ρατσισμού και εγκλημάτων μίσους, το οποίο θα επιτρέπει τη διαχείριση πληροφοριών και από άλλα δομές πέραν των αστυνομικών αρχών, όπως είναι τα δημόσια νοσοκομεία, οι δήμοι, οι ΜΚΟ αλλά και ανεξάρτητες αρχές όπως ο Συνήγορος του Πολίτη.
- Να καταδικάζουν και πρωτίστως να απέχουν από οποιαδήποτε χρήση ρατσιστικής ρητορικής.
- Να απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια που προωθεί την ποινικοποίηση της μετανάστευσης. Ως τέτοιες ενέργειες λογίζονται και η χρησιμοποίηση των όρων «παράνομοι μετανάστες ή λαθρομετανάστες», η εκτεταμένη διοικητική κράτηση και η αλόγιστη χρήση της πρακτικής του «εθνοτικού προφίλ» στα πλαίσια των αστυνομικών επιχειρήσεων²⁰. Όλες αυτές οι ενέργειες παραβαίνουν διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις, ενώ συγχρόνως αποδυναμώνουν την εμπιστοσύνη των θυμάτων για ενδεχόμενη καταγγελία των περιστατικών στις αστυνομικές αρχές.
- Να εξασφαλίσουν την άμεση και απρόσκοπτη πρόσβαση των θυμάτων ρατσιστικής βίας στο σύστημα Δικαιοσύνης. Οι μετανάστες που στερούνται νομιμοποιητικών εγγράφων δε νοείται να αποτελούν εξαίρεση. Συγκεκριμένα προτείνεται να εφαρμοστεί άμεσα η πρόταση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, όπου σε περίπτωση που θύματα ή μάρτυρες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα καταγγέλλουν περιστατικά ρατσιστικής βίας, να αναστέλλεται η κράτηση και απέλασή τους, βάσει ειδικής εισαγγελικής διάταξης που θα πιθανολογεί σε ένα πρώτο στάδιο τη βασιμότητα της καταγγελίας αυτής και θα αναγνωρίζει την ιδιότητα του θύματος ή μάρτυρα εγκλήματος ρατσιστικής βίας ως τέτοιου, προς το σκοπό χορήγησης ειδικού καθεστώτος προστασίας (άδειας παραμονής) και να αναστέλλεται αυτομάτως η όποια διαδικασία έκδοσης / απέλασης / απομάκρυνσης για το διάστημα που είναι αναγκαίο για τη δίωξη και καταδίκη των δραστών και μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση στην ποινική δίκη κατά του υπαιτίου.
- Να καταργηθεί το παράβολο των 100€ καθώς τα περισσότερα αδικήματα με ρατσιστικό υπόβαθρο ανήκουν στα λεγόμενα «απολύτως κατ' έγκληση εγκλήματα».

²⁰ Στο πλαίσιο της επιχείρησης «Ξένιος Δίας» προσήχθησαν συνολικά 123.567 άτομα και μόνο το 5,6% κρατήθηκε περαιτέρω.

- Να εξασφαλιστεί από τις αρμόδιες αρχές η επαρκής και επισταμένη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας και ειδικά στο στάδιο της προανάκρισης και προκαταρκτικής εξέτασης. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να διασφαλιστεί η ενεργοποίηση και η χρήση της από 24/5/2006 Αστυνομικής Εγκύκλιου (αριθμός 7100/4/3), που ορίζει ότι οι αστυνομικές αρχές οφείλουν να ερευνούν τα ρατσιστικά κίνητρα των καταγγελλόμενων ποινικών αδικημάτων, να συλλέγουν σχετικές πληροφορίες και να καταγράφουν/αναφέρουν περιστατικά μέσω ενός συγκεκριμένου εντύπου σε όλες τις περιπτώσεις ενεργειών κατά ατόμων για λόγους εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.
- Εάν δεν επαρκεί η εφαρμογή της προαναφερθείσας εγκυκλίου, να προχωρήσουν στις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις ώστε να διασφαλίζεται η διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου ανεξάρτητα από την επιβαρυντική περίπτωση κατά το στάδιο επιμέτρησης της ποινής. Το άρθρο 79 παράγραφος 3 του Ποινικού Κώδικα, που προστέθηκε στην κείμενη νομοθεσία το 2008 και ορίζει ότι η τέλεση της πράξης από μίσος εθνικό, φυλετικό, θρησκευτικό ή μίσος λόγω διαφορετικού γενετήσιου προσανατολισμού συνιστά επιβαρυντική περίπτωση και ενεργοποιείται μόνο μετά το πέρας ουσιαστικά της αποδεικτικής διαδικασίας, στο στάδιο της επιμέτρησης της ποινής, αφού δηλαδή έχει κριθεί η ενοχή του δράστη.
- Να εξασφαλιστεί πως κανένα πρόσωπο που βρίσκεται υπό κράτηση ή την επιμέλεια των αστυνομικών αρχών δεν στερείται την πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα. Η πρόσβαση σε επαρκής ιατρική φροντίδα είναι αναφαίρετο δικαίωμα για οποιοδήποτε άτομο και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση και με κανένα τρόπο να εμποδίζεται λόγω της κράτησης ή της σύλληψης του.
- Να τεθεί σε εφαρμογή σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης ο νόμος 2713/1999 για τη δημιουργία τοπικών συμβουλίων πρόληψης εγκληματικότητας και με τη συμμετοχή των τοπικών αστυνομικών Τμημάτων.
- Να καταστεί σαφές προς όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας πως είναι αδιανόητη η ύπαρξη και η αποδοχή οποιασδήποτε μορφή ρατσιστικής συμπεριφοράς και βίας εντός αυτής.
- Να προωθηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες και πρακτικές διδασκαλίες που προάγουν την κριτική σκέψη των μαθητών.

Με την υποστήριξη

